

MONITORING EU europoslance Hynka Fajmona

PROSINEC 2008 / LEDEN 2009

PETRA KUCHYŇKOVÁ, ONDŘEJ KRUTÍLEK, IVETA FRÍZLOVÁ

CENTRUM PRO STUDIUM DEMOKRACIE A KULTURY

BRNO 2009

CENTRUM PRO STUDIUM DEMOKRACIE A KULTURY (CDK)

nezávislá, nezisková vzdělávací a kulturní organizace založená ve formě občanského sdružení v srpnu 1993 v Brně

navazuje na některé starší iniciativy, jež souvisejí s rozvojem nezávislých aktivit a vydáváním samizdatových časopisů před listopadem 1989

Činnost

publikační a vydavatelská činnost (od založení CDK přes 250 vydaných knih)

vydávání periodik *Revue Politika* (nástupce někdejší *Revue Proglas*)

a *Proglas* (nástupce časopisu *Teologie & Společnost*)

odborný servis různým složkám veřejné správy

pořádání přednášek, seminářů a konferencí

Struktura CDK

CDK se člení na dva relativně svébytné, přesto však vzájemně intenzivně komunikující instituty: **Institut pro politiku a kulturu (IPK)** a **Institut křesťanských studií (IKS)**. Vedle obou institutů provozuje také vlastní nakladatelství a typografické studio. Vrcholným řídicím orgánem je Rada CDK, jejíž rozhodnutí realizuje výkonný ředitel.

Personální složení Rady CDK

Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D.

předseda CDK

Ing. Zdeněk Granát

finanční ředitel CDK a jednatel

doc. PhDr. Jiří Hanuš, Ph.D.

ředitel IKS

František Mikš

ředitel IPK a jednatel

doc. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

výkonný ředitel CDK

Kontakt

Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK)

Venhudova 17, 614 00 Brno, Česká republika

cdk@cdk.cz, tel.: 545 213 862, mobil: 775 570 801, www.cdk.cz

INSTITUT PRO POLITIKU A KULTURU (IPK)

Činnost

vydávání *Revue Politika*
vydávání knih z oblasti společenských věd
pořádání konferencí, seminářů a přednášek
analýza evropské legislativy a politiky
podpora demokracie v zemích s nedemokratickou minulostí

Revue Politika

exkluzivní pravicový měsíčník pro politiku, společnost a kulturu vycházející nepřetržitě již devatenáctým rokem
podává neotřelý, fundovaný a realistický pohled na dění u nás i v zahraničí
nabízí komentáře, analýzy a eseje nejlepších českých autorů (politologů, historiků, sociologů, ekonomů, právníků a publicistů) a nejzajímavější překlady z prestižních zahraničních časopisů
pravidelně informuje o knižních novinkách týkajících se politiky a všeho, co s ní souvisí
UKÁZKOVÉ ČÍSLO ZDARMA!

Konference, semináře a přednášky

IPK pořádá – samostatně či v součinnosti s některou z akademických nebo neziskových institucí a nadací – odborné konference, semináře či přednášky. Našimi nejčastějšími partnery jsou Filozofická fakulta, Fakulta sociálních studií a Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.

Analytická činnost

IPK má vytvořenu síť kontaktů na kvalitní a erudované právníky, politology, ekonomy a další odborníky, která umožňuje zajistit vypracování odborných analýz a návrhů zákonů téměř na jakékoli téma
IPK zprostředkovává vazbu mezi politickou reprezentací a akademickým prostředím
od roku 2002 IPK příležitostně vypracovává odborné analýzy pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR a Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a návrhy zákonů pro Poslaneckou sněmovnu Parlamentu ČR

Analýza a monitoring EU

V roce 2004 v rámci IPK vzniklo z iniciativy poslance Evropského parlamentu Hynka Fajmona (EPP-ED/ODS) oddělení pro analýzu evropské legislativy a politiky, jehož posláním je:

zajišťování pravidelného měsíčního monitoringu evropské legislativy
provádění analýz vybraných legislativních problémů
pravidelné zprostředkovávání výsledků práce prostřednictvím médií

Spolupráce s EPP-ED

Od roku 2003 IPK spolupracuje s poslaneckou frakcí EPP-ED v Evropském parlamentu. V rámci této spolupráce:

organizuje konference na nejruznější společensko-politická témata (např. perspektivy EU, cesta České republiky do EU)

vydává odborné publikace (např. sborník *Cesta České republiky do Evropské unie*)

zajišťuje vydávání informačních brožur seznamujících širokou veřejnost s problematikou EU (např. *Co byste měli vědět o Evropském parlamentu, Evropská unie a vaše město/obec, Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie*)

vydává přílohy časopisu *Revue Politika* (např. *EPP-ED a evropská politika, EPP-ED a evropská ústava, EPP-ED po rozšíření EU, EPP-ED a liberalizace světového obchodu, EU a její východní sousedé*)

Součástí *Revue Politika* je i rubrika Evropské stránky, kde jsou prezentovány komentáře, analýzy a překlady zahraničních článků týkající se problémů projektu evropské integrace.

Podpora procesů demokratizace

IPK realizuje zahraniční projekty, v jejichž rámci se snaží podporovat procesy demokratizace v zemích, které mají aktuální zkušenost s nedemokratickým režimem. Pro tyto projekty hledá finanční podporu jak u zahraničních, tak i u domácích organizací a institucí.

v letech 2004–2005 se uskutečnil projekt „Democratic Institution Building Process in Transition – Lessons from the Czech Republic“ zaměřený na podporu demokratizačních procesů v Iráku

v roce 2006 proběhl projekt „Jak končí starý režim a začíná nový; čeho se vyvarovat a co podpořit?“ zaměřený na podporu demokratizace na Ukrajině

Personální složení IPK

František Mikš	ředitel
PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.	odborný pracovník
Mgr. Kateřina Hloušková, Ph.D.	odborný pracovník
PhDr. Pavel Pšeja, Ph.D.	odborný pracovník
Mgr. Petra Kuchyňková	analytik
Mgr. Ondřej Krutílek	analytik
Bc. Iveta Frízlová	analytik-asistent

Kontakt

Institut pro politiku a kulturu (IPK)
Centra pro studium demokracie a kultury (CDK)
Venhudova 17, 614 00 Brno, Česká republika
ipk@cdk.cz, tel.: 545 213 862, mobil: 775 570 805
www.cdk.cz/ipk

PROFILY AUTORŮ

Mgr. Petra Kuchyňková

V CDK působí jako analytička evropské legislativy od září 2004. Vystudovala obor mezinárodní vztahy a evropská studia na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity, kde v současnosti postgraduálně studuje obor politologie se zaměřením na mezinárodní vztahy a působí jako asistentka na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií. V rámci své odborné činnosti se věnuje především aktuálnímu dění v Evropské unii, společné zemědělské politice Evropské unie a východní dimenzi vnější politiky Evropské unie. K oblastem jejího odborného zájmu náleží též otázky současné ruské zahraniční politiky se zaměřením na rozvoj vztahu Rusko – Evropská unie.

Mgr. Ondřej Krutílek

V CDK působí jako analytik evropské legislativy a redaktor od září 2004. Od ledna 2005 výkonný redaktor *Revue Politika*. Vystudoval magisterský program mezinárodní vztahy a evropská studia a bakalářský program politologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity, kde v současnosti postgraduálně studuje politologii se zaměřením na evropská studia. Autor řady odborných textů. Pravidelně publikuje v tištěných médiích.

Bc. Iveta Frízlová

V CDK působí jako analytik-asistent. Vystudovala bakalářský program anglický jazyk a literatura na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Na Fakultě sociálních studií MU v současnosti studuje bakalářský program politologie a mezinárodní vztahy a navazující magisterský program evropská studia.

Navštivte
internetové stránky
www.hynekfajmon.cz

HYNEKFAJMON

POSLANEC EVROPSKÉHO PARLAMENTU ZA ODS

OBSAH

Editorial	6	2.3 Energetika – plynová krize	15
Executive summary	7	2.4 Justice a vnitro	18
		České priority na neformálním zasedání Rady	18
I. Projednávaná legislativa (vybrané oblasti)	11	2.5 Rozšiřování EU	19
1.1 Evropský parlament	11	Chorvatsko	19
Pesticidové nařízení a rámcová směrnice k dosažení udržitelného využívání pesticidů	11	Turecko	20
1.2 Rada	12	2.6 Vnější vztahy EU	20
Liberalizace trhů s energiemi	12	Blízký východ – konflikt v Gaze	20
II. Aktuální problémy	14	2.7 Zemědělství	22
2.1 Budoucnost EU	14	Kvalita potravin	22
Lisabonská smlouva	14	Ovoce do škol	22
2.2 Priority českého předsednictví	14	III. Přehled klíčových hlasování EP a hlasování skupiny ODS v EP	24
Ekonomika	14	Plenární zasedání ve dnech 12.–15. ledna 2009	24
Energetika	14	IV. Slovníček	25
Evropská unie ve světě	15	V. Schémata rozhodovacích procedur	27
		Schéma konzultační procedury	27
		Schéma procedury spolupráce	28
		Schéma spolurozhodovací procedury	29
		Schéma rozpočtové procedury	30

EDITORIAL

Vážení čtenáři,

předkládaný monitoring, první v letošním roce, je trochu atypický vzhledem k tomu, jaká byla skladba nejdůležitějších událostí v evropských institucích na počátku tohoto roku. Legislativní dění v oblasti vnitřního trhu se v povánočním období rozjíždělo tradičně pomalu, výjimkou je přijetí legislativního balíčku týkajícího se prostředků na ochranu rostlin v rámci plenárního zasedání Evropského parlamentu a výsledky mimořádného zasedání Rady ministrů pro energetiku týkající se liberalizace trhů s energiemi. Z loňského roku ještě jako pozůstatek legislativního dění na úrovni Rady tradičně zbyl monitoring výsledků posledního předvánočního zasedání Rady ministrů pro zemědělství a rybolov.

V rovině politické a v oblasti vnějších vztahů EU však byl počátek roku mimořádně bouřlivý. Z hlediska ČR k zajímavosti tohoto dění přispívalo i zahájení dlouho očekávaného českého předsednictví.

O blízkovýchodním konfliktu, stejně jako o rusko-ukrajinské „plynové krizi“ a o angažmá českého předsednictví v obou případech informovala naše média poměrně rozsáhle. Tyto události nebylo možné v druhé části monitoringu, tradičně věnované „ostře sledovaným“ aktuálním oblastem, pominout. Současně však bylo naší snahou zmínit zde podrobněji spíše některé momenty týkající se angažmá EU v těchto krizových situacích, o nichž česká veřejnost nebyla informována do hloubky (například závěry mimořádného zasedání Rady pro energetiku a jejich souvislosti z hlediska energetické bezpečnosti EU). Téma evropské energetiky a její vnější dimenze se bude nepochybně v blízké budoucnosti vracet a pravděpodobně i prolínat celou agendou českého předsednictví, proto mu byl věnován větší prostor.

Do evropské agendy, jíž se ČR jako předsednická země bude zabývat, však náleží i jiné oblasti: V lednu se uskutečnila první z řady neformálních schůzek Rady ministrů, které se odehrají na našem území, tentokrát v oblasti justice a vnitra, kde ČR také prezentovala své priority. V dalším rozšiřování EU se ČR hodlá zaměřit na oblast západního Balkánu, ani zde však není situace zcela bez problémů – viz slovinsko-chorvatský spor ohledně mezistátní hranice.

Autoři

EXECUTIVE SUMMARY

I. PROJEDNÁVANÁ LEGISLATIVA (VYBRANÉ OBLASTI)

1.1 Evropský parlament

Pesticidové nařízení a rámcová směrnice k dosažení udržitelného využívání pesticidů

- Evropský parlament na plenárním zasedání 13. ledna přijal legislativní balíček obsahující dvě důležité normy týkající se produkce, autorizace a „udržitelného používání“ pesticidů. O nových návrzích legislativy týkající se prostředků na ochranu rostlin jsme v předchozích monitorinzích již podrobně informovali.
- Výsledek lednového hlasování pléna EP dovedl legislativní proces v této otázce prakticky do konce. Vzhledem k rozdílným pozicím Rady a EP byl do značné míry určen výsledkem trojstranných jednání mezi zástupci EP, Rady a Komise, která byla ukončena 18. prosince.

Výsledný kompromis

- Návrh „pesticidového nařízení“ ve výsledné podobě obsahuje seznam aktivních látek (tedy nikoli prostředků na ochranu rostlin, ale látek v nich obsažených a používaných k jejich výrobě), jejichž používání je v rámci EU povoleno, což následně umožňuje jejich autorizaci na národní úrovni.
- Autorizace se ve vztahu jednotlivých členských států a jejich trhů má odehrávat na základě principu vzájemného uznávání, který je stěžejním principem jednotného trhu ES. Pro účely pesticidového nařízení je však toto pravidlo specifickým způsobem modifikováno: oblast jednotného trhu EU je rozdělena na tři zóny (sever, střed, jih) a princip automatického vzájemného uznávání platí pouze v rámci těchto příslušných zón.
- Vysoce toxické látky (mutagenní, karcinogenní či látky ovlivňující reprodukční cyklus) mají být ve většině případů zakázány, látky neurotoxické či imunotoxické pouze v případě, pokud je jejich používání spojeno s významným a prokazatelným rizikem.
- Za ústupek kritikům poukazujícím na eventuelní nepříznivé účinky přísnější legislativy na bu-

doucnost evropského zemědělství je považována skutečnost, že pokud je příslušná látka používaná na ochranu určitého druhu rostlin k potravinářské produkci momentálně nenahraditelná, může být doba jejího používání na trhu prodloužena až na 5 let, i když nesplňuje stanovené bezpečnostní standardy.

1.2 Rada

Liberalizace trhů s energiemi

- Jednou z prvních schůzek Rady ministrů v novém roce bylo zasedání Rady pro dopravu, telekomunikace a energetiku 12 ledna.
- Jejím hlavním tématem bylo přijetí společné pozice a stanoviska ve věci legislativního balíčku týkajícího se společného trhu s energiemi. Nejednalo se však o meritorně překvapivý krok, společná pozice byla připravena na základě již existující politické dohody, k níž Rada dospěla na zasedání 9. – 10. října 2008.

Legislativní pozadí

- Dalším krokem v legislativním procesu bude zaslání společné pozice Evropskému parlamentu, kde proběhne v rámci plenárního zasedání hlasování ve druhém čtení. Z EP přitom již během podzimu zaznívaly některé kritické hlasy, EP se neztotožňoval úplně ani s benevolentní pozicí Rady, která povoluje také částečné formy unbundlingu, a to, zejména v oblasti liberalizace trhů s elektřinou (viz Monitoring září/říjen 2008).

II. AKTUÁLNÍ PROBLÉMY

2.1 Budoucnost EU

Lisabonská smlouva

- Smlouvu do uzávěrky monitoringu již ratifikovalo 25 členských států. Poslední rozhodování o Lisabonské smlouvě se uskuteční v Parlamentu České republiky a podpisem českého prezidenta;

v Irsku o něm rozhodnou voliči ve druhém referendu patrně na podzim tohoto roku.

- České předsednictví bude při zajištění oboustranně přijatelných právních záruk pro Irsko vycházet ze závěrů Evropské rady v prosinci 2008.
- Prezident Klaus se vyjádřil, že smlouvu podepíše také až podle výsledků v Irsku.
- 7. ledna 2009 proběhlo setkání členů Komise s prezidentem Klausem. Klaus řekl, že výsledky referend ve Francii, Nizozemí a Irsku značí, že v Evropě by se měla vést vážná debata o dalším směřování EU.

2.2 Priority českého předsednictví

- Premiér Mirek Topolánek představil 14. ledna 2009 pracovní program českého předsednictví s názvem Evropa bez bariér poslancům Evropského parlamentu.
- Program požaduje Evropu bez vnitřních ekonomických, kulturních a hodnotových bariér pro občany, podnikatele a ekonomické subjekty. Zaměřuje se na tři klíčové oblasti: ekonomiku, energetiku a Evropskou unii ve světě.

Ekonomika

- Současný stav světové ekonomiky povede předsednictví EU k aplikaci konkrétních kroků. Bude přitom vycházet z Evropského plánu hospodářské obnovy přijatého Evropskou radou v prosinci 2008.
- Významným jednáním bude summit G-20 v dubnu 2009 v Londýně.

Energetika

- Prioritou českého předsednictví je zejména dosáhnout větší teritoriální diverzifikace dodavatelů, pestřejší palety využívaných zdrojů, posílení obnovitelných zdrojů a vytvoření skutečně jednotného trhu energií v rámci EU, který by umožňoval solidaritu v krizových situacích.
- Při zahájení předsednictví se toto téma ukázalo jako vysoce prioritní a aktuální vzhledem k zastavení dodávek zemního plynu z Ruska, přes Ukrajinu, do zemí Evropské unie v důsledku rusko-ukrajinského sporu o jeho cenu pro rok 2009. Je proto nutné vztahy s energetickou velmocí Ruskem stabilizovat a na druhé straně navázat nové vztahy s jeho konkurenty.

Evropská unie ve světě

- Česká republika vyzdvihuje roli EU ve světě a zdůrazňuje potřebu dobrých transatlantických vazeb stejně jako dosažení nové dohody o partnerství s Ruskem.
- Patrný je také zvyšující se význam spolupráce s regionem východní Evropy, zejména s Ukra-

jinou, a budování vztahů se státy v oblasti Kavkazu.

- Předsednictví bude věnovat východní dimenzi Evropské politiky sousedství zvýšenou pozornost. S tímto tématem souvisí také pokračování v procesu rozšiřování EU a podpora dalších balkánských zemí v jednáních.
- Aktuálním tématem bude blízkovýchodní konflikt a snaha o jeho urovnání.

2.3 Energetika – plynová krize

- Nejdůležitější kauzou v oblasti externí dimenze energetické politiky EU se ve sledovaném období i z hlediska českého předsednictví stal rusko-ukrajinský spor ústící v „plynovou krizi“. ČR se angažovala ve snahách nalézt kompromis, který by vedl k obnovení ruských dodávek plynu do zemí, jež jsou na nich více či méně závislé, a to nejen prostřednictvím mediálně nejvíce sledované mise premiéra Topolánka do Moskvy a Kyjeva, která přinesla dohodu o ustavení monitorovací mise, jež má sledovat transport ruského plynu přes Ukrajinu.

Mimořádné zasedání Rady

- 12. ledna se pod vedením České republiky uskutečnilo v souvislosti s rusko-ukrajinským sporem o plyn mimořádné zasedání Rady pro energetiku.
- V závěrečném komuniké Rada důrazně vyzvala obě země k okamžitému obnovení dodávek plynu do EU, aby tak přispěly k obnovení narušené důvěry a předešly dalším ekonomickým škodám ve svém sousedství.
- Rada také vyzdvihla kroky předsednické země a Komise při snaze o zprostředkování dialogu mezi ruskou a ukrajinskou stranou, včetně návrhu na ustavení technické monitorovací mise. Závěry Rady vyzvaly obě země, aby řešení jejich sporu mělo dlouhodobý charakter, který by zabránil opakování v budoucnosti a zdůraznily, že stávající situace je především výrazným signálem pro reformy energetické politiky EU z hlediska energetické bezpečnosti.

Vnější a vnitřní dimenze energetické politiky EU

- EU má, pokud jde o dlouhodobý horizont řešení situace své energetické bezpečnosti z hlediska vnější dimenze, dvě možnosti, správné řešení by přitom pravděpodobně mělo být kombinací obou: diverzifikace dodávek a změny ve vnitřní dimenzi energetické politiky, tedy změny pravidel fungování vnitřního trhu s energiemi, zejména s zemním plynem.

Summit Rusko-Ukrajina a jeho přínosy

- České předsednictví zastoupené ministrem průmyslu Římanem se zúčastnilo také summitu Rusko-Ukrajina svolaného ve dnech 17.–18. ledna ruským prezidentem Medvěděvem do Moskvy.
- Schůzka ruského premiéra Putina a ukrajinské premiérky Tymošenkové, nakonec přinesla výsledek. Jeho obsahem je jak technická dohoda, tak dohoda o podmínkách obchodování s plynem mezi ruskou a ukrajinskou stranou pro nadcházející sezónu. Ukrajina se v ní má zavázat k odebrání plynu za nijak nezvýhodněnou tržní cenu, ruská strana se současně chce vzdát zmínek o ukrajinském dluhu za předcházející období.
- K podpisu dohod, jež mají zajistit obnovení dodávek plynu dále do Evropy do uzávěrky monitoringu nedošlo, mělo by se tak stát v pondělí 19. ledna.

2.4 Justice a vnitra*České priority na neformálním zasedání Rady*

- Jako první akce v rámci českého předsednictví se v Praze ve dnech 15.–16. ledna uskutečnilo neformální zasedání Rady ministrů pro oblast justice a vnitra.
- ČR na něm prostřednictvím ministra vnitra Langeru představila dílčí priority pro tuto oblast, která sice explicitně nenáleží k hlavním oblastem, na něž se chce ČR během svého předsednictví soustředit, nicméně podobně jako jinde má i zde témata, kterým přikládá větší důležitost.

Dokončení Schengenu II

- České předsednictví na pražském zasedání předložilo plán na dokončení SIS II v září 2009 a postupného spuštění vizového informačního systému (VIS do konce roku).
- ČR hodlá podle ministra Langeru klást v rámci schengenské spolupráce důraz především na využívání moderních technologií v oblasti kontroly hranic, imigrace a azylové politiky, boje proti organizovanému zločinu a také ve specifické oblasti pátrání po zmizelých dětech a pachatelích únosů dětí.

Protidrogový akční plán 2009–2012

- Během českého předsednictví má na půdě Rady pro justici a vnitra dojít také ke schválení Evropského protidrogového akčního plánu pro období 2009–2012. ČR se v něm chce zaměřit především na amfetaminy.

Imigrační politika EU

- Jedním z hlavních témat, kterými se neformální schůzka v Praze zabývala, byla také imigrační

politika. 13. ledna totiž adresovali zástupci čtyř členských států, Kypru, Malty, Řecka a Itálie coby nejčastějších „náravníkových“ států v rámci imigračních vln, otevřený dopis českému předsednictví a Komisi, v němž požadovali účinnější boj proti nelegálnímu přistěhovalectví.

2.5 Rozšiřování EU*Chorvatsko*

- Česká republika s v čele Evropské unie vyjádřila Chorvatsku v dokončování jeho přístupových jednání v tomto roce svoji podporu. Chtěla by otevřít dvě podstatné kapitoly, konkurenceschopnost a oblast soudnictví, které jsou však jedny z nejkomplicovanějších.
- Problémem však zůstává dlouholetá rozepře ohledně určení slovinsko-chorvatské hranice.
- České předsednictví vzhledem k bilaterální povaze sporu navrhlo jeho předání mezinárodnímu soudu nebo arbitráži, který by problém odpolitizoval a zbavil vzájemných emocí. Chorvatsko s tímto návrhem souhlasí.

Turecko

- České předsednictví vyjádřilo podporu dalšímu rozšiřování EU včetně pokračování jednání s Tureckem ve stejném duchu jako dosud.
- Předsednictví by uvítalo otevření dalších dvou vyjednávacích kapitol. Turecko ale nedosahuje v reformách takové rychlosti, jak by se předpokládalo a podpora přibližování se k EU ve společnosti klesá.
- Přesto turecká vláda je odhodlaná v jednáních pokračovat. Jmenovala proto stálého vyjednavče pro evropské záležitosti Egemen Bagise. Dříve se touto úlohou zabýval ministr zahraničních věcí.

2.6 Vnější vztahy EU*Blízký východ – konflikt v Gaze*

- Další výzvu v oblasti vnějších vztahů EU představovala pro začínající české předsednictví vysoce citlivá a komplikovaná otázka konfliktu v Gaze, který po zahájení izraelské operace znovu propukl krátce před koncem roku 2008.

Mise českého předsednictví

- ČR se jako předsednická země angažovala prostřednictvím mise vedené ministrem zahraničí

Karlem Schwarzenbergem a české předsednictví vydalo také oficiální stanovisko vyzývající k ukončení konfliktu v Gaze.

Rezoluce EP

- EU se v rovině politických prohlášení či jednání angažovala také prostřednictvím dalších svých institucí či zástupců. Evropský parlament, který vyslal do pásma Gazy delegaci svých 8 poslanců, na svém plenárním zasedání 15. ledna přijal z iniciativy jednotlivých zastoupených frakcí rezoluci k současné situaci v Gaze.
- Byla zvažována dokonce i aktivace čl. 2 asociační smlouvy mezi EU a Izraelem, podle kterého může dojít ke zmrazení vzájemných vztahů v případě, že se smluvní strana dopustí porušování lidských práv.

Další vývoj konfliktu

- Jednostranné zastavení bojů bylo nakonec těsně před uzávěrkou monitoringu ohlášeno izraelskou stranou s platností od jedné hodiny ranní 18. ledna. Izrael tak reagoval na příměří vyhlášené ze strany hnutí Hamas. Nové útoky izraelského letectva a raketové útoky Hamasu však přesto pokračovaly.

2.7 Zemědělství

Kvalita potravin

- Vzhledem k nalezení politické shody na podobě střednědobé revize SZP (Health Check) již na listopadovém zasedání Rady ministrů pro zemědělství a rybolov neprobíhalo její předvánoční jednání ve dnech 18. – 19. prosince v nervózní atmosféře. Hlavním tématem byla druhá tematická oblast, rybolov.

Zelená kniha o kvalitě zemědělských produktů

- Ryze zemědělská debata se týkala diskuse nových nelegislativních návrhů týkajících se kvality potravin. Především jdeo tzv. Zelenou knihu o kvalitě zemědělských výrobků, která může do budoucna iniciovat řadu nových důležitých norem v této oblasti.

Návrh nařízení týkající se povoleného množství reziduí v potravinách živočišného původu

- Z podobné oblasti je také již konkrétní návrh nařízení týkající se povoleného množství reziduí v potravinách živočišného původu, kterým se mění stávající nařízení z roku 1990 (Nařízení (EHS) č. 2377/90), k němuž Rada přijala společnou pozici. Návrh se týká především limitů na stopy veterinárně používaných farmak v produktech živočišné výroby.

Ovoce do škol

- Na posledním zasedání v roce 2008 Rada také přijala rozhodnutí o implementaci programu poskytování zdarma ovoce a zeleniny do škol.

Legislativní pozadí

- Tuto aktivitu předjímal již reforma společného trhu s ovocem a zeleninou, technické parametry implementace programu měly být upřesněny na základě návrhu Komise.
- Ke konečnému rozhodnutí o spuštění programu Rada dospěla až v prosinci.

Parametry programu

- Cílovou skupinu, na niž se program zaměřuje, tvoří děti mladšího školního věku od 6 do 10 let, ale je na libovůli členských států, zda se rozhodnou program rozšířit.
- Je také na volbě členského státu, zda se rozhodne vykrýt nabídku čerstvým či zpracovaným ovocem a zeleninou či kombinací obojího, členské státy jsou však důrazně vyzývány k tomu, aby využívaly produkce Společenství a přizpůsobovaly nabídku „sezóně, dostupnosti produktů a environmentálním ohledům“.
- Ke značnému navýšení došlo u prostředků vyčleněných na financování programu z rozpočtu Společenství. Na jeden školní rok má být celkem pro EU-27 poskytnuta částka 90 mil. €, každý účastnický stát má přitom zaručeno minimálně 175 000 €.
- Přesto každý z jednotlivých programů musí být ještě minimálně z 50% spolufinancován (u regionů soudržnosti a „odlehklých“ regionů je to povinnost spolufinancovat alespoň z 25%)
- Program podle těchto pravidel má být spuštěn od školního roku 2009/2010.

I. PROJEDNÁVANÁ LEGISLATIVA (VYBRANÉ OBLASTI)

1.1 EVROPSKÝ PARLAMENT

Pesticidové nařízení a rámcová směrnice k dosažení udržitelného využívání pesticidů

Evropský parlament na plenárním zasedání 13. ledna přijal legislativní balíček obsahující dvě důležité normy týkající se produkce, autorizace a „udržitelného používání“ pesticidů.

O nových návrzích legislativy týkající se prostředků na ochranu rostlin jsme v předchozích monitorinzích již podrobně informovali. Výsledek lednového hlasování pléna EP dovedl legislativní proces v této otázce prakticky do konce, vzhledem k rozdílným pozicím Rady a EP byl do značné míry určen výsledkem trojstranných jednání mezi zástupci EP, Rady a Komise, která byla ukončena 18. prosince.

Legislativní pozadí

První z návrhů, návrh směrnice, kterou se stanoví rámec pro akce Společenství k dosažení udržitelného využívání pesticidů (KOM(2006)373 v konečném znění), Komise předložila již v roce 2006. Návrh se týká opatření pro nakládání s pesticidy, jejich skladování a balení, oblastí, v nichž má být používání pesticidů zcela zakázáno či výrazně sníženo. Další součástí je vytvoření národních akčních plánů na úrovni jednotlivých členských států, které mají identifikovat rizikové plodiny, oblasti a činnosti.

Návrh směrnice počítal se změnou příslušné legislativy týkající se uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh, jeho přijetí proto bylo do značné míry závislé na osudu tzv. pesticidového nařízení (návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh; KOM(2008)93 v konečném znění).

Tento návrh také Komise původně předložila Radě a EP v roce 2006, pod vlivem pozměňovacích návrhů EP, z nichž některé Komise odmítla či modifikovala, i reakcí zájmových a expertních skupin se Komise rozhodla původní návrh stáhnout, pozměnit a předložit znovu v roce 2008. Nová verze se v případě některých přípravků používaných na ochranu rostlin odklání od jejich úplného zákazu, upřednostňovala jejich ponechání na trhu za podmínky

postupné náhrady méně nebezpečnými substituty, což je v souladu s již platným balíkem legislativy, který se týká registrace, evaluace a autorizace chemikálií v rámci vnitřního trhu REACH.

Pozice EP

Pozici EP ve věci těchto návrhů reprezentovaly zprávy Hiltrud Breyerové (Německo, Zelení/EFA), která se týkala „pesticidového nařízení“ a Christy Klassové (Německo, EPP-ED) v případě návrhu směrnice.

Zpráva Breyerové se vracela k některým původním požadavkům, které Komise ve formě pozměněného návrhu odmítá, požadovala například tvrdší postup, pokud jde o zákaz používání a uvádění na trh některých prostředků a dodávala na seznam těchto zakázaných látek některé další.

Podporovala urychlení procesu nahrazování nebezpečných látek substituty zkrácením Komisí navrhované lhůty z 5 let na 2 roky, i když počítala s tím, že pokud by používání příslušného přípravku bylo nezbytné pro boj se závažným nebezpečím v oblasti chorob a škůdců rostlin a neexistoval příslušný méně toxický substitut, je možné povolit používání tohoto přípravku na dobu 4 let. Odpovědnost za vyhodnocení této situace se do značné míry přesouvá na Evropský úřad pro bezpečnost potravin. Nepodporovala rozdělení EU na tři licenční zóny, což byla hlavní inovace pesticidového nařízení, s níž se ztotožňovala Komise i Rada.

Zpráva Klassové se odchylovala od původního návrhu Komise a pozice Rady především ve věci zákazu leteckých postřiků, s možnými odchylkami povolenými na úrovni členských států, o nichž musí být informována Komise.

Zpráva odmítla možnost, aby mohly příslušné místní úřady vydávat tzv. tichý souhlas s leteckými postřiky a žádala povinnost členských států informovat sousední státy o plošných leteckých postřicích. Členské státy podle ní měly mít možnost vymezit bezpečnostní zónu, která by zahrnovala celé území členského státu. Zpráva se přiklání k přísnějším opatřením v blízkosti vodních zdrojů, mezi oblastí, v nichž by mělo být používání pesticidů omezeno na minimum, požadovala zařadit vedle parků a hřišť také veřejná zdravotnická zařízení typu nemocnic.

Výsledný kompromis

Návrh „pesticidového nařízení“ ve výsledné podobě obsahuje seznam aktivních látek (tedy nikoli prostředků na ochranu rostlin, ale látek v nich obsažených a používaných k jejich výrobě), jejichž používání je v rámci EU povoleno, což následně umožňuje jejich autorizaci na národní úrovni.

Nařízení tedy zachovává „dvoufázový“ postup směrnice: na úrovni EU má dojít ke schválení účinných látek, povolení vlastních přípravků na ochranu rostlin, které však mohou obsahovat pouze tyto schválené látky, se odehrává na úrovni národních států.

Autorizace se ve vztahu jednotlivých členských států a jejich trhů se má odehrávat na základě principu vzájemného uznávání, který je stěžejním principem jednotného trhu ES (přípravek autorizovaný v jednom členském státě má předpoklad pro autorizaci i ve státě jiném). Pro účely pesticidového nařízení je však toto pravidlo specifickým způsobem modifikováno: oblast jednotného trhu EU je rozdělena na tři zóny (sever, střed, jih) a princip automatického vzájemného uznávání platí pouze v rámci těchto příslušných zón.

Zvítězil tak návrh Komise, který podpořila Rada, EP se svým odmítnutím zónového principu neuspěl. I když se autorizace odehrává na národní úrovni, nařízení upravuje, respektive zkracuje časové období, které mají příslušné úřady na rozhodnutí o autorizaci, na rozhodnutí o vzájemném uznání mají úřady členských zemí 120 dnů.

Vysoce toxické látky (mutagenní, karcinogenní či látky ovlivňující reprodukční cyklus) mají být ve většině případů zakázány, látky neurotoxické či imunotoxické pouze v případě, pokud je jejich používání spojeno s významným a prokazatelným rizikem.

Za ústupek kritikům poukazujícím na eventuelní nepříznivé účinky přísnější legislativy na budoucnost evropského zemědělství je považována skutečnost, že pokud je příslušná látka používaná na ochranu určitého druhu rostlin k potravinářské produkci momentálně nenahraditelná, může být doba jejího používání na trhu prodloužena až na 5 let, i když nesplňuje stanovené bezpečnostní standardy.

Nový předpis má nahrazovat dosud platnou Směrnici Rady ze dne 15. července 1991 o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh (91/414/EHS) a rušit Směrnicí Rady ze dne 21. prosince 1978, kterou se zakazuje uvádění na trh a používání přípravků na ochranu rostlin obsahujících určité účinné látky (79/117/EHS). Látky autorizované pro evropský trh na základě dosud platné legislativy mají oprávnění k uvádění na trh EU do té doby, dokud nevyprší současná autorizace.

Hodnocení a souvislosti – zpřísnování legislativy na ochranu spotřebitele

EP na lednovém zasedání podpořil legislativní balíček v podobě, která podle kyperské komisařky pro oblast veřejného zdraví Andrully Vassiliou představuje přijatelný kompromis pro zástupce průmyslové i environmentální lobby. V souladu s předpokládanými podmínkami by se úplný zákaz produkce a stažení z trhu mělo podle komisařky týkat pouze 4% dosavadního sortimentu prostředků na ochranu rostlin v EU. Kritické nové legislativy přesto poukazují na to, že její implementace může vážně ohrozit produkci potravin v EU vzhledem k tomu, že vyřazuje z trhu například některé druhy fungicidů, které prozatím nemají na trhu adekvátní substitut.

Je však třeba zdůraznit, že schválená podoba legislativního balíčku, zejména v případě „pesticidového nařízení“ zmírňuje v řadě bodů mnohem přísnější úpravu a podmínky, s nimiž počítala pozice EP v podobě Zprávy Breyerové. Legislativa týkající se ochrany spotřebitele je trendem poslední doby, který posiluje i v souvislosti s legislativním „megabalíkem“ REACH, který se obecně týká podmínek uvádění na trh pro chemické látky a je v platnosti v EU již téměř tři roky. Oblast trhu s přípravky na ochranu rostlin je jednou z prvních, které se platnost těchto nových předpisů dotkla.

1.2 RADA**Liberalizace trhů s energiemi**

Jednou z prvních schůzek Rady ministrů v novém roce bylo zasedání Rady pro dopravu, telekomunikace a energetiku 12 ledna. Jejím hlavním tématem bylo přijetí společné pozice a stanoviska ve věci legislativního balíčku týkajícího se společného trhu s energiemi.

Nejednalo se však o meritorně překvapivý krok, společná pozice byla připravena na základě již existující politické dohody, k níž Rada dospěla na zasedání 9.–10. října 2008.

Legislativní pozadí

Součástí legislativního balíčku, který Komise předložila Radě 19. září 2007, je 5 návrhů: návrh směrnice týkající se společných pravidel pro vnitřní trh s elektřinou; návrh směrnice týkající se společných pravidel pro vnitřní trh se zemním plynem (KOM(2007)529 v konečném znění), která mění dosud platnou směrnici z roku 2003 (Směrnice (ES) č. 55/2003); návrh

nařízení o zřízení Agentury pro spolupráci energetických regulačních orgánů (Agency for the Cooperation of Energy Regulators – ACER) (KOM(2007)530 v konečném znění); návrh nařízení o podmínkách přístupu do sítě pro přeshraniční obchod s elektřinou; návrh nařízení o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám (KOM(2007)532 v konečném znění), kterým se mění dosud platné nařízení z roku 2005 (nařízení (ES) č.1775/2005).

Legislativní balíček byl předložen na základě výsledků summitu Evropské rady v březnu 2007, které přinesly první konsolidovanou formulaci cílů evropské energetické politiky (Strategic Energy Review) odkazující nejen na vnitřní, ale i na vnější dimenzi energetické politiky EU a vyzývající ke krokům legislativní i nelegislativní povahy, které by řešily problémy energetické bezpečnosti EU v obou dimenzích.

Sporné body

Mezi nejdůležitější obsahové body těchto návrhů patří otázka tzv. unbundlingu a různých navrhovaných variant oddělení dodavatelských a výrobních činností od provozu přenosové sítě. Návrh se dotýká jak soukromých, tak veřejných producentů plynu a elektřiny, a to v rámci celé EU. Úplný vlastnický unbundling počítal s variantou, podle níž žádná dodavatelská společnost aktivní kdekoli v EU nesmí vlastnit přepravní síť v žádné členské zemi EU. Zároveň bylo navrženo, aby i subjekty ze třetích zemí (a třetí země, které by chtěly působit na trhu EU) musely dodržovat stejná pravidla, která platí pro společnosti sídlící v EU. V oblasti vnitřního trhu s energiemi byl způsob navrženého řešení vztahů se třetími zeměmi s neliberalizovaným energetickým sektorem a návrh na úpravu systému certifikace pro investory ze třetích zemí, kteří usilují o kontrolu nad přenosovým systémem či operátorem, překřtěn na „klauzuli Gazprom“.

Obsah společné pozice Rady

Unbundling

Rada se shodla, že v případě států, které se rozhodnou uplatnit úplný vlastnický unbundling (oddělení dodavatelských a výrobních činností od provozu přenosové sítě) nesmí dojít ze strany výrobních a dodavatelských společností k žádné kontrole či vznesení nároku na kontrolu přenosové sítě, což se

má týkat přenosových soustav pro elektrickou energii i plynárenských přepravních soustav. Všechny normy, které přijmou členské státy, jež realizují vlastnický unbundling, v této oblasti energetické politiky, musí být nediskriminační a transparentní, v souladu a s odvoláním na platné primární právo (hlavně čl. 30 Smlouvy o založení Evropských společenství revidované Smlouvou z Nice), přičemž tento soulad jako arbitr má „hlídat“ Komise.

Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů

V otázce ACER se sporným bodem stala především hlasovací práva členských států. Výsledná pozice dává každému členskému státu jeden hlas, bez ohledu na velikost.

Klauzule Gazprom

Výsledná pozice Rady oslabuje oproti původnímu návrhu diskutovanou tzv. klauzuli Gazprom, která řeší vztahy se třetími zeměmi s neliberalizovaným energetickým sektorem a má upravovat systém certifikace pro investory ze třetích zemí, kteří usilují o kontrolu nad přenosovým systémem či operátorem. Původní návrh Komise obsahoval snahu převést kontrolu nad tímto systémem certifikace externích akterů na nadnárodní úroveň – na regulační agenturu ACER či Komisi. Tuto variantu podpořil v prvním čtení také EP, Rada však ve společné pozici dala přednost „národní“ variantě: certifikace bude v rukou státních regulačních orgánů, které ale musí informovat Komisi, jež vydá stanovisko, zda se příslušné rozhodnutí členského státu nedostává do rozporu s požadavkem na bezpečnost energetických dodávek v EU.

Dalším krokem v legislativním procesu bude zaslání společné pozice Evropskému parlamentu, kde proběhne v rámci plenárního zasedání hlasování ve druhém čtení. Z EP přitom již během podzimu zaznívaly některé kritické hlasy.

Europoslanec Claude Turmes (Lucembursko, Zelení/EFA), známý zpravodaj návrhu směrnice o podpoře energie z obnovitelných zdrojů, kritizoval například skutečnost, že se balíček vůbec netýká dalšího z důležitých energetických zdrojů, v jehož případě je EU závislá na externích dodávkách, a to ropy. EP se neztotožňoval úplně s benevolentní pozicí Rady, která povoluje také částečné formy unbundlingu, a to, zejména v oblasti liberalizace trhů s elektřinou (viz Monitoring září/říjen 2008).

II. AKTUÁLNÍ PROBLÉMY

2.1 BUDOUCNOST EU

Lisabonská smlouva

V monitorinzích se procesem ratifikace Lisabonské smlouvy zabýváme od samého počátku. Smlouvu již ratifikovalo 25 členských států. Poslední rozhodování o Lisabonské smlouvě se uskuteční v Parlamentu České republiky a podpisem českého prezidenta; v Irsku o něm rozhodnou voliči ve druhém referendu patrně na podzim tohoto roku.

České předsednictví bude při zajištění oboustranně přijatelných právních záruk pro Irsko vycházet ze závěrů Evropské rady v prosinci 2008. Je nutné ale připomenout, že polský prezident Kaczyński prohlásil, že smlouvu podepíše až po vyřešení situace v Irsku a smlouva je také stále u německého Spolkového ústavního soudu k posouzení.

Prezident Klaus se vyjádřil, že smlouvu podepíše také až podle výsledků v Irsku.

7. ledna 2009 proběhlo setkání členů Komise s prezidentem Klausem. Klaus řekl, že výsledky referend ve Francii, Nizozemí a Irsku značí, že v Evropě by se měla vést vážná debata o dalším směřování EU.

Mnozí politici namítají, že by Česká republika mohla ztratit kredibilitu při vedení dalších jednání o Lisabonské smlouvě, pokud by ji sama neschválila. Debata o tomto dokumentu proběhne v Parlamentu v 3. února 2009.

2.2 PRIORITY ČESKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ

Premiér Mirek Topolánek představil 14. ledna 2009 pracovní program českého předsednictví s názvem Evropa bez bariér poslancům Evropského parlamentu.

Program požaduje Evropu bez vnitřních ekonomických, kulturních a hodnotových bariér pro občany, podnikatele a ekonomické subjekty. Zaměřuje se na tři klíčové oblasti: ekonomiku, energetiku a Evropskou unii ve světě.

Vzhledem k geopolitickému a mezinárodněpolitickému postavení České republiky se od ní nepřed-

pokládá příliš ambiciózní předsednictví, ale spíše pokračování v nastartovaných jednáních a legislativním procesu. Podle českých diplomatů chce být předsednictví realistické a zodpovědné.

Jeho priority, vycházející z 18-měsíčního programového dokumentu vypracovaného také Francií a Švédskem, budou do značné míry ovlivněny ad hoc událostmi jako je současná ekonomická nebo energetická krize a ozbrojený konflikt na Blízkém východě.

Ekonomika

Současný stav světové ekonomiky povede předsednictví EU k aplikaci konkrétních kroků. Bude přitom vycházet z Evropského plánu hospodářské obnovy přijatého Evropskou radou v prosinci 2008. Významným jednáním bude summit G-20 v dubnu 2009 v Londýně.

Předsednictví bude i přesto klást důraz na rozvoj lidského kapitálu podporou vzdělávání, výzkumu a vývoje a uvolňováním rezerv vnitřního trhu. Jde především o odstraňování bariér, které dosud brání plnému využití všech jeho svobod, zejména svobody pohybu pracovníků a služeb, jakož i mimořádně slibného pohybu znalostí. Předsednictví proto bude klást důraz na liberalizaci světového obchodu.

V jednání je také např. několik mezinárodních dohod o volném obchodě, a to s Kanadou a Jižní Koreou, která by představovala jednu z nejpodstatnějších smluv týkajících se volného obchodu. Předsednictví ale musí vyjednat kompromis ohledně liberalizace odvětví jako je např. automobilový průmysl v EU.

Energetika

Prioritou českého předsednictví je zejména dosáhnout větší teritoriální diverzifikace dodavatelů, pestřejší palety využívaných zdrojů, posílení obnovitelných zdrojů a vytvoření skutečně jednotného trhu energií v rámci EU, který by umožňoval solidaritu v krizových situacích. Při zahájení předsednictví se toto téma ukázalo jako vysoce prioritní a aktuální vzhledem k zastavení dodávek zemního plynu z Ruska, přes Ukrajinu, do zemí Evropské unie v důsledku rusko-ukra-

jinského sporu o jeho cenu pro rok 2009. Je proto nutné vztahy s energetickou velmocí Ruskem stabilizovat a na druhé straně navázat nové vztahy s jeho konkurenty.

Česká republika bude pokračovat ve francouzských stopách podpory úspory energie, účelné substituce dovážených a fosilních paliv a podpory investic do vývoje nových efektivních technologií. Další je dobudování jednotného vnitřního trhu s elektřinou a plynem a jeho technických a organizačních předpokladů. Půjde zejména o dostavbu chybějících segmentů ve stávající přenosové a dopravní infrastruktuře uvnitř EU a koordinaci operátorů přenosových soustav.

Evropská unie ve světě

Česká republika vyzdvihuje roli EU ve světě a zdůrazňuje potřebu dobrých transatlantických vazeb stejně jako dosažení nové dohody o partnerství s Ruskem. Patrný je také zvyšující se význam spolupráce s regionem východní Evropy, zejména s Ukrajinou, a budování vztahů se státy v oblasti Kavkazu. Předsednictví bude věnovat východní dimenzi Evropské politiky sousedství zvýšenou pozornost. S tímto tématem souvisí také pokračování v procesu rozšiřování EU a podpora dalších balkánských zemí v jednáních. Aktuálním tématem bude blízkovýchodní konflikt a snaha o jeho urovnání.

V oblasti bezpečnosti a obrany není ČR příliš ambiciózní a soustředí se na tři oblasti: vytváření potenciálu, Evropskou obrannou agenturu a kooperaci se strategickými partnery (NATO). Předsednictví se tak bude zabývat např. projektem Evropské flotily letecké přepravy (EAFT), podporou malých a středních podniků v armádním sektoru, budoucností misí v Čadu, Bosně a Kosovu a angažmá v Afghánistánu.

Pro EU tolik důležitá sociální politika nebude pro české předsednictví znamenat prioritní oblast. Za důležitý považuje svobodný pohyb pracovníků, růst zaměstnanosti a flexibility na pracovním trhu, horizontální podporu rodiny a propojení soukromého a pracovního života a aktivní začlenění znevýhodněných lidí. Dvě formální zasedání Rady bude doprovázet šest tematických konferencí.

V oblasti životního prostředí bude české předsednictví vycházet ze schváleného energeticko-klimatického balíčku a závazku EU snižovat emise skleníkových plynů.

2.3 ENERGETIKA – PLYNOVÁ KRIZE

Nejdůležitější kauzou v oblasti externí dimenze energetické politiky EU se ve sledovaném období (i z hlediska českého předsednictví) stal rusko-ukrajinský spor ústící v „plynovou krizi“. ČR se angažovala ve snahách nalézt kompromis, který by vedl k obnovení ruských dodávek plynu do zemí, jež jsou na nich více či méně závislé, a to nejen prostřednictvím mediálně nejvíce sledované mise premiéra Topolánka do Moskvy a Kyjeva. I když tato přinesla dohodu o ustavení monitorovací mise, jež má sledovat transport ruského plynu přes Ukrajinu.

Mimořádné zasedání Rady

12. ledna se pod vedením České republiky uskutečnilo v souvislosti s rusko-ukrajinským sporem o plyn mimořádné zasedání Rady pro energetiku. V závěrečném komuniké Rada důrazně vyzvala obě země k okamžitému obnovení dodávek plynu do EU, aby tak přispěly k obnovení narušené důvěry a předešly dalším ekonomickým škodám ve svém sousedství. Rada také vyzdvihla kroky předsednické země a Komise při snaze o zprostředkování dialogu mezi ruskou a ukrajinskou stranou, včetně návrhu na ustavení technické monitorovací mise.

Závěry Rady také vyzvaly obě země, aby řešení jejich sporu mělo dlouhodobý charakter, který by zabránil opakování v budoucnosti, a zdůraznily, že stávající situace je především výrazným signálem pro reformy energetické politiky EU z hlediska energetické bezpečnosti.

V té souvislosti se Rada odvolala na Druhý strategický přezkum energetiky (2nd Strategy Energy Review), o němž jsme informovali v předchozích dvou monitorinzích. Důležitá je další úprava fungování pravidel vnitřního trhu se zemním plynem zaměřená na zvýšení transparentnosti celého systému, zavedení jakéhosi „mechanismu včasného varování“, vybudování smluvní sítě (včetně kontraktů mezi komerčními subjekty), které by posilovaly meziregionální a mezistátní solidaritu v oblasti energetiky, a v neposlední řadě také vybudování příslušné infrastruktury, která by zajistila propojení stávajících produktovodných sítí s využitím nového finančního instrumentu, který 2nd SER předpokládá.

EU má, pokud jde o dlouhodobý horizont řešení situace své energetické bezpečnosti, z hlediska její vnější dimenze dvě možnosti. Správné řešení by přitom pravděpodobně mělo být kombinací obou: diverzifikace dodávek a změny ve vnitřní dimenzi energetické politiky, tedy změny pravidel fungování vnitřního trhu s energiemi, zejména na zemním plynem.

Vnější dimenze energetické politiky EU

Je otázkou, zda nejnovější tendence ve vnější dimenzi energetické politiky EU, které se v současnosti prozatím odehrávají spíše na poli politických kroků a dlouhodobých strategických úvah (např. energetická dimenze vznikající Unie pro Středomoří, která by mohla směřovat k posílení spolupráce Alžírsko, Maroko a ve velmi dlouhodobém horizontu snad i dalších afrických států, jejichž energetické zdroje prozatím nejsou z ekonomických i politických důvodů využívány dostatečným způsobem), mohou přinést pozitivní výsledky. Úsilí o diverzifikaci dodávek energetických zdrojů hraje bezesporu důležitou úlohu ve strategickém plánování EU (viz 2nd SER), je však limitováno řadou faktorů, které jsou zejména politické povahy.

Budoucnost ambiciózního projektu Nabucco je prozatím nejistá, i když EU se pokouší i o podpůrné politické kroky vůči státům Střední Asie. Svůj spíše politický význam má také projekt tzv. Černomořské synergie, který byl z iniciativy Komise zařazen coby platforma primárně energetického dialogu do rámce východní dimenze evropské politiky sousedství, která původně energetiku prakticky opomíjela. Diskuse o diverzifikaci energetických zdrojů a energetické bezpečnosti má nicméně pokračovat, v květnu 2009 se má uskutečnit summit věnovaný otázce Jižního koridoru, na konci ledna pak summit zemí zaangażovaných do projektu Nabucco.

Jako specifický krok k diverzifikaci zdrojů zemního plynu v EU lze interpretovat plány na masivnější využívání zkapalněného zemního plynu (LNG), který je možné převážet na delší vzdálenosti v tankerech, bez závislosti na síti plynovodů vedoucích přes území cizích států (což ovšem beze zbytku platí pouze pro pobřežní státy, vnitrozemské státy opět musí spoléhat na vybudování plynovodů přivádějících plyn ze zásobníků, případně na vybudování zásobníků na svém území, což je další z výzev pro ČR). S těmito variantami počítá také 2nd SER zveřejněná v listopadu 2008, tedy necelé dva měsíce před vypuknutím plynové krize. 2nd SER hovoří i o nutnosti vzájemného propojení existujících i budovaných produktovodných tras (potenciálně Nord Stream, South Stream), které by zabránilo dosavadní situaci, v níž se některé členské státy dostávají do asymetrické a neudržitelné závislosti na dodávkách z jednoho zdroje.

Že má EU právě v této oblasti legislativní rezervy a že do určité míry „zaspala dobu“ to sebekriticky uvedl dle deníku *Europolitics* také komisař pro energetiku Andris Piebalgs, který otevřeně přiznal, že úplné odstříhnutí dodávek na tak dlouhou dobu nikdy neočekával. Za promarněnou příležitost po-

tom označil rok 2004, kdy se hovořilo o vytvoření směrnice upravující oblast zabezpečení dodávek zemního plynu do EU. V té době EU nenalezla politický konsensus (proč tomu tak bylo, to lze odhadovat i ze skladby tehdejších vlád – viz Schröderova vláda v Německu), nyní Piebalgs slíbil připravit návrh nový.

Závěry lednové mimořádné Rady pro energetiku vyzvaly k mobilizaci nejen politických, ale i finančních prostředků, které by podpořily diverzifikaci vnější dimenze energetické politiky EU.

Z hlediska vnější dimenze energetické politiky EU působil zajímavě také „vzkaz“ ruského premiéra Putina, kterým doprovodil prohloubení rusko-ukrajinského sporu poté, co ruská strana nejprve odmítla podepsat hotovou dohodu připravenou za kyvadlové diplomacie českého předsednictví a poté, co Rusko po „zkušebním“ uvedení plynovodu do provozu dodávky opět zastavilo: Současný spor o plyn je určitým signálem pro EU, aby diverzifikovala své energetické dodávky. Občasné omezování dodávek energetických surovin (ropy či plynu) vyplývající většinou z ekonomicko-politických sporů Ruska se státy postsovětského prostoru, které představují tranzitní země (Bělorusko, Ukrajina) bývaly komentovány jako určitý hazard i ze strany Ruska, které se snažilo vystupovat coby seriózní dodavatel surovin zejména vůči západoevropským zemím, které jsou coby velcí spotřebitelé významnými zákazníky Ruska a současně nejsou na jeho dodávkách životně závislé (Německo, Francie). Pozice menších států ve střední a východní Evropě je naproti tomu mnohem zranitelnější: vzhledem k velikosti jejich ekonomik a produkčního sektoru jsou pro Rusko méně významnými zákazníky, současně je však jejich energetický sektor na ruských dodávkách závislý, v některých případech téměř stoprocentně (Slovensko, balkánské státy). Vzhledem k důležitosti západoevropských zákazníků pro Rusko a majoritní orientaci hospodářského potenciálu této země na export surovin dosud platila jakási úměra popisující vzájemnou potřebu obou aktérů: Nejen EU potřebuje Rusko jako dodavatele, ale také Rusko EU jako odběratele.

Náhlý signál v podobě ruské výzvy k diverzifikaci dodávek lze interpretovat různě: Rusko se díky hospodářskému růstu a možným budoucím investicím do vybudování dosud neexistující sítě produktovodů na nových místech i úspěšné diverzifikaci své zahraniční politiky od Jelcinových dob poohlíží po alternativních zdrojích ve východní Asii. V budoucnu tedy nemusí platit ona vzájemná rusko-evropská potřeba. Vyskytují se ale i interpretace, podle nichž se hospodářská krize a poklesy cen surovin v současnosti negativně podepisují

i na samotném Rusku, které dosud do těžebních technologií příliš neinvestovalo. A tak navzdory existujícím nalezištím technologie zastarávají, což komplikuje těžbu a způsobuje nedostatek suroviny dokonce i pro samotné Rusko, jakkoli ruská strana tyto skutečnosti odmítá přiznat.

Každopádně je otázka diverzifikace energetických dodávek klíčová zejména pro již zmíněné zranitelnější odběratele ve střední a východní Evropě. Hlavně blíží-li se doba, kdy si západoevropští odběratelé typu Německa či Itálie zajistí dodávky prostřednictvím plynovodů Nord Stream a South Stream, zatímco odběratelům ve střední Evropě (včetně ČR) zůstane jen existující nejistá cesta přes tranzitní země postsovětského prostoru, jejichž vztahy s Ruskem jsou napjaté. Je možné, že ruská strana kalkuluje s tím, že zprovoznění „severní“ a „jižní“ cesty jí konečně uvolní ruce pro tvrdší jednání s ukrajinskou stranou (ať již čistě z ekonomických či politických důvodů), aniž by tvrdé prostředky „energetické diplomacie“ ohrožovaly důležité zákazníky v západní Evropě. Je pak otázkou, do jaké míry bude EU ochotna „bojovat“ za zájmy malých odběratelů zejména ve střední Evropě, kteří by zůstali v roli „rukojmích“ případného dalšího energetického sporu v postsovětském prostoru osamoceni.

Vnitřní dimenze energetické politiky EU

Pokud jde o otázku většího zabezpečení dodávek zemního plynu na úrovni pravidel fungování vnitřního trhu, tedy z hlediska vnitřní dimenze energetické politiky EU, určitým posunem, i když ne zcela uspokojivým, mohlo být přijetí legislativního balíčku týkajícího se oblasti liberalizace vnitřního trhu s energiemi, včetně zemního plynu, i když ve stávající podobě zřejmě nepůjde o krok dostačující (viz výše). Plénum EP v rámci svého lednového zasedání diskutovalo také o potřebě další nové legislativy v této oblasti.

Summit Rusko-Ukrajina a jeho přínosy

České předsednictví zastoupené ministrem průmyslu Římanem se zúčastnilo také summitu Rusko-Ukrajina svolaného ve dnech 17.–18. ledna ruským prezidentem Medvěděvem do Moskvy (Rusko původně navrhovalo schůzku na nejvyšší úrovni, které se měli zúčastnit zástupci všech zemí odebírajících ruský plyn).

Schůzka ruského premiéra Putina, který od počátku hrál hlavní úlohu mezivládních jednání (a to jak v negociačních s ukrajinskou stranou, tak s delegací českého předsednictví a se zástupci Komise včetně předsedy Barrosa v Bruselu), a ukrajinské premiérky Tymošenkové, která dostala od prezidenta Juščenka plný mandát k jednání s Ruskem, nakonec přinesla

výsledek. Jeho obsahem je jak technická dohoda, tak dohoda o podmínkách obchodování s plynem mezi ruskou a ukrajinskou stranou pro nadcházející sezónu. Ukrajina se v ní zavázala k odebírání plynu za nezvýhodněnou tržní cenu, ruská strana se současně vzdala zmínek o ukrajinském dluhu za předcházející období. K podpisu dohod, jež mají zajistit obnovení dodávek plynu dále do Evropy, by mělo dojít v pondělí 19. ledna.

Hodnocení úlohy českého předsednictví v „plynové krizi“
„Plynová krize“ trvající od prvního lednového dne, kdy Rusko oznámilo omezení a následně úplné zastavení dodávek zemního plynu přes ukrajinské území, měla několik zlomových okamžiků. Z hlediska ČR bylo samozřejmě hojně medializováno především zapojení českého předsednictví, kterému se při řešení problému dostalo z několika stran slovně ocenění.

Úlohu českého předsednictví vyzdvihl předseda Komise Barroso, který toto ocenění zopakoval i během lednového plenárního zasedání, na kterém vystoupil premiér Topolánek s prezentací českých priorit a poté diskutoval s přítomnými europoslanci.

Slov uznání se bezprostředně po uzavření Topolánkovy kyvadlové mise Kyjev-Moskva-Kyjev dostalo také od ruského prezidenta Putina, vzápětí však následovala intervence prezidenta Medvěděva, který se v celém sporu držel v porovnání s premiérem Putinem spíše v pozadí, vstupoval však do kauzy v některých nezanedbatelných momentech (odmítnutí podpisu smlouvy dojednané Topolánkovou delegací nejprve v Moskvě a následně v Kyjevě na základě upozornění ministra zahraničí Lavrova, že na Ukrajině došlo k ručnímu připsání odkazu na připojenou deklaraci prohlašující, že na ukrajinské straně nedocházelo k žádnému nelegálnímu odběru plynu, jak po celou dobu trvání krize tvrdili zástupci ruské strany).

„Plynová krize“ měla ve výsledku z českého hlediska i některé pozitivní momenty, k nimž lze počítat příznivý odraz reakce ČR na akutní problémy Slovenska se zásobováním teplem a energií v podobě nabídky plynu uchovávaného v zásobnících nacházejících se na slovenském území. SR by mohla v budoucnosti spolupráci s ČR využít i při tvorbě vlastních strategií vedoucích k diverzifikaci vnější energetické politiky této země, která je na ruských plynových dodávkách stoprocentně závislá.

Rusko-ukrajinská krize – obchodní či politický spor?

Současný spor o plyn názorně dokládá, do jaké míry se ve vnější dimenzi energetické politiky EU prolínají aspekty ekonomické s aspekty, které lze

nazvat strategickými. Vzhledem ke strategickému významu tohoto odvětví v makroekonomickém měřítku a v geopolitických souvislostech Evropy energetika překračuje dimenzi vnějších obchodních vztahů EU a zasahuje do oblasti zahraniční politiky a vnější bezpečnosti EU. Kauza plynové krize byla v českých médiích do značné míry přímo či nepřímo interpretována právě v tomto směru, jako de facto politický spor, v němž se explicitně promítá ruská „energetická diplomacie“. Ať již přímo ve vztahu k Ukrajině a emancipačním snahám jejího vedení v zahraniční politice, či vůči EU, kde by mohlo jít o jistou demonstraci síly v dimenzi politických i ekonomických vztahů.

Energetika má ale své souvislosti jak mikroekonomického, tak makroekonomického charakteru, proto jednoznačná definice rusko-ukrajinského sporu, majícího za následek přerušení dodávek plynu do Evropy „ukrajinskou cestou“, jako zcela politické záležitosti, není úplně správná a nepostihuje všechny souvislosti. I když k této interpretaci „svádí“ skutečnost, že jedním z hráčů je ruský státní monopol Gazprom a druhým Naftohaz Ukrainy, v němž však Gazprom získal zásadní podíl. Poměrně ojedinělý je názor, že se jedná z velké části o obchodní spor, ovšem se strategickým pozadím, které se týká i zásadní kontroly nad ukrajinskými transportními cestami a v němž také individuální zájmy nacházející se na mikroúrovni přerůstají do měřítek mezistátního sporu, jenž v konečných důsledcích zasahuje značnou část členských zemí EU.

Na spíše obchodní rozměr celé kauzy upozorňoval v rámci české politické scény například prezident Klaus, do určité míry se k tomuto názoru přiklápělo i české předsednictví (výroky místopředsedy vlády pro evropské záležitosti Vondry předcházející rusko-ukrajinskému summitu, citované zpravodajským deníkem Europolitics, podle nichž ani předsednická země, ani Komise nemohou přímo intervenovat do negociací o obchodních podmínkách, které probíhají mezi komerčními subjekty). Obchodní rovinu sporu evokuje do značné míry i výzva předsedy Komise Barrosa, která zazněla na lednovém plenárním zasedání ve Štrasburku, aby příslušné evropské firmy disponující kontrakty s ruským Gazpromem na dodávky plynu podaly žaloby za neplnění těchto smluv.

Podstata celé kauzy je tedy víceúrovňová a proces, jakým probíhalo řešení dokládá pozici energetické politiky na rozhraní komunitární a mezivládní dimenze z pohledu systému vládnutí a rozhodování v EU, která komplikovala dosažení konsensu. Demonstroval to také průběh rusko-ukrajinského summitu, který se v době finalizace monitoringu zdál být krokem vedoucím k řešení problému.

Během prvního dne summitu do určité míry kontrastoval smířlivější pohled na kauzu ze strany zainteresovaných obchodních aktérů s výroky, které celou záležitost spíše politizovaly. Gazprom před jednáním vyjadřoval naději, že dojde k podpisu příslušných smluv, které se týkají tzv. technického plynu, jenž umožňuje běžný provoz tranzitní soustavy a který Ukrajina podle ruské strany odmítala zahrnout do pohledávek Gazpromu. Evropské plynárenské podniky (např. francouzský GDF Suez) během jednání summitu dokonce vydaly prohlášení, že technický plyn pro natlakování potrubí poskytnou, stejná společnost také nabídla Gazpromu a Naftohazu pomoc při uzavření dohody o cenách pro rok 2009. Napětí naproti tomu panovalo v politické rovině mezi ruskou stranou a EU. Komise již před summitem ústy svého mluvčího Johannese Laitenbergera vyjadřovala značnou netrpělivost a obavu, že summit přispěje jen k dalšímu prodlužování neúnosné situace. Mluvčí ruského premiéra Putina Dmitrij Peskov naproti tomu obvinil EU, že k urovnání sporu účinně nepřispívá.

Každopádně je přerušení dodávek plynu z Ruska přes ukrajinské území určitým precedenstem pokud jde o délku trvání, která dosud nemá obdoby, i vyvinuté diplomatické úsilí. To EU do určité míry donutilo věnovat mnohem větší pozornost východní dimenzi své externí politiky i samotné energetické politice, a to nejen z hlediska klimatických změn, obnovitelných zdrojů a dalších témat, na která byla tato oblast v posledních měsících zacílena především, na úkor jiných aktuálních problémů.

2.4 JUSTICE A VNITRO

České priority na neformálním zasedání Rady

Jako první akce v rámci českého předsednictví se v Praze ve dnech 15.–16. ledna uskutečnilo neformální zasedání Rady ministrů pro oblast justice a vnitra. ČR na něm prostřednictvím ministra vnitra Langeru představila dílčí priority pro tuto oblast, která sice explicitně nenáleží k hlavním oblastem, na něž se chce ČR během svého předsednictví soustředit, nicméně podobně jako v jině má i zde témata, kterým přikládá větší důležitost.

Dokončení Schengenu II

Má to být především dokončení a zprovoznění nové generace schengenského informačního systému výměny dat SIS II, jehož dokončení mělo být původně podmínkou rozšíření schengenské zóny o státy

přistoupivší v rámci východního rozšíření 2004. Neustálé odklady dokončení systému, legislativního i technického charakteru, však vedly k protestům nových členů, které si vynutily rozšíření Schengenu ještě za stávajících podmínek SIS I.

České předsednictví na pražském zasedání 15. ledna předložilo plán na dokončení SIS II v září 2009 a postupné spuštění vizového informačního systému (VIS) do konce roku.

Ke kritice Komise ze strany českého předsednictví za chyby vedoucí ke zpoždění implementace systému a rostoucím nákladům se poměrně ostře přidali i zástupci některých dalších členských států. Francouzský komisař pro oblast justice a vnitra Barrot, který ve funkci nahradil Itala Frattiniho, připustil „mírné zpoždění“, jednání o stanovení nových termínů dokončení systému však podle něho budou pokračovat a za Komisi přislíbil již jejich dodržení.

ČR hodlá podle ministra Langer klást v rámci schengenské spolupráce důraz především na využívání moderních technologií v oblasti kontroly hranic, imigrace a azylové politiky, boje proti organizovanému zločinu a také ve specifické oblasti pátrání po zmizelých dětech a pachatelích únosů dětí.

Právě zde má ČR zájem podporovat využívání moderních technologií. Politika mezinárodního boje proti zločinnosti páchané na dětech by měla být také jedním z hlavních bodů, v němž chce české předsednictví využívat přeshraniční policejní spolupráce, tísňových linek a podobných nástrojů. V dubnu pořádá Praha konferenci, na které by mělo dojít k podpisu ministerské deklarace zaměřené proti zneužívání dětí a využívání moderních prostředků (typu internetu) za tímto účelem.

Protidrogový akční plán 2009–2012

Během českého předsednictví má na půdě Rady pro justici a vnitra dojít také ke schválení Evropského protidrogového akčního plánu pro období 2009–2012. ČR se v něm chce zaměřit především na amfetaminy.

Imigrační politika EU

Jedním z hlavních témat, kterými se neformální schůzka v Praze zabývala, byla také imigrační politika. 13. ledna totiž adresovali zástupci čtyř členských států, Kypru, Malty, Řecka a Itálie jako nejčastější „náravníkové“ státy v rámci imigračních vln, otevřený dopis českému předsednictví a Komisi, v němž požadovali účinnější boj proti nelegálnímu přistěhovalectví.

Signatáři dopisu se sice odvolávali na Evropský pakt pro otázky přistěhovalectví a azylu, který byl jako jakási „vlajková loď“ francouzského předsednictví

přijat jednomyslně na zasedání Evropské rady v říjnu 2007, jedná se však vesměs o politický dokument bez konkrétních legislativních kroků na úrovni EU či členských států, což v současné akutní situaci již podle autorů otevřeného dopisu nestačí. Požadují naplnění některých konkrétních výzev, které předpokládá pakt, proti němuž se zástupci některých afrických a blízkovýchodních zemí již ohradily, typu zřízení evropských jednotek pro účinnější ostrahu vnějších hranic EU. Italský ministr vnitra Maroni na jednání v Praze volal především po posílení agentury Frontex, jejímž úkolem je zvládání koordinace imigrační politiky EU na vnějších hranicích, a také pro politiku bilaterálních smluv se státy, z nichž nelegální přistěhovalci do EU majoritně přicházejí.

ČR přislíbila zabývat se v následujícím půlroce vytvořením nového automatického systému pro kontrolu vnějších hranic EU proti nelegální migraci a také posílit spolupráci s dalšími členskými státy při výměně dat.

2.5 ROZŠIŘOVÁNÍ EU

Chorvatsko

Česká republika s v čele Evropské unie vyjádřila Chorvatsku v dokončování jeho přístupových jednání v tomto roce svoji podporu. Chtěla by otevřít dvě podstatné kapitoly, konkurenceschopnost a oblast soudnictví, které jsou však jedny z nejkomplicovanějších.

Problémem však zůstává dlouholetá rozepře ohledně určení slovinsko-chorvatské hranice. České předsednictví vzhledem k bilaterální povaze sporu navrhlo jeho předání mezinárodnímu soudu nebo arbitráži, který by problém odpolitizoval a zbavil vzájemných emocí. Chorvatsko s tímto návrhem souhlasí.

Slovinsko obviňuje Chorvatsko z nárokování více Jaderského moře u slovinského města Piran. Chorvatsko to odmítá společně s tím, že by slovinským lodím bránilo vstup do mezinárodních vod. Navíc, obě země se prou o kus země u maďarských hranic.

Na konci minulého roku Slovinsko zablokovalo 11 vyjednávacích kapitol Chorvatska, právě vzhledem k hraničnímu sporu. Chorvatsko požaduje vést další jednání výhradně za asistence EU, resp. Komise nebo českého předsednictví tak, aby byly obě země na rovnocenné úrovni.

Prozatím ale žádná jednání nebyla naplánována. Chorvatsko mělo podle Komise na konci roku 2008 uzavřít pět kapitol a ze zbývajících 11 otevřít devět. Kvůli slovinskému vetu se to však nestalo.

Chorvatsko prozatím otevřelo 22 kapitol a uzavřelo sedm.

Slovinský ministr zahraničních věcí Samuel Zbogar prohlásil, že v případě neúspěšných jednání je možné uspořádat ve Slovinsku referendum o vstupu Chorvatska do Unie. Chorvatský předseda vlády Ivo Sander na to reagoval, že Slovinci by jistě hlasovali pro Chorvatsko.

Nicméně, poslední průzkumy veřejného mínění (vedená slovinskou agenturou Mediana; 712 respondentů) ukazují, že referenda by se účastnilo téměř padesát procent Slovinců, přičemž přes 47 procent by pak hlasovalo proti vstupu Chorvatska do Unie.

V případě takto vyrocené situace je otázkou, jak by to ovlivnilo irský dodatek k Lisabonské smlouvě, který má být inkorporován právě do přístupové smlouvy s Chorvatskem. Přistoupení Chorvatska musejí schválit všechny členské státy.

Itálie se v této otázce obrátila na české předsednictví spor v co nejkratší době uzavřít. Podle italského ministra zahraničí Franca Frattiniho je nepřijatelné, aby Slovinsko blokovalo vyjednávání kapitol a apeloval na evropskou solidaritu a konsenzus.

Turecko

České předsednictví vyjádřilo podporu dalšímu rozšiřování EU včetně pokračování jednání s Tureckem ve stejném duchu jako dosud. Nicméně, odhaduje se, že Turecko má před sebou ještě deset až patnáct let reformem.

Předsednictví by uvítalo otevření dalších dvou vyjednávacích kapitol. Turecko ale nedosahuje v reformách takové rychlosti, jak by se předpokládalo a podpora přibližování se k EU ve společnosti klesá.

Přesto, turecká vláda je odhodlaná v jednáních pokračovat. Jmenovala proto stálého vyjednaváče pro evropské záležitosti Egemen Bagise. Dříve se touto úlohou zabýval ministr zahraničních věcí.

Zdá se také, že vyřešení jednoho z klíčových problémů turecko-evropských vztahů, rozdělení Kypr, je na cestě k úspěšnému konci. Řecko-kyperský leader Demetris Christofias na posledním jednání s turecko-kyperským protějškem Mehmet Ali Talatem řešil otázku rozdělení moci ve sjednoceném Kypru. Po turecké invazi v roce 1974 je Kypr rozdělen na dvě části, přičemž jižní je od roku 2004 plnoprávným členem EU. Na příštím jednání se bude řešit otázka vlastnických práv.

V otázce zajištění práv menšin se Turecko posouvá pomalu vpřed, a to např. spuštěním televizního kanálu v kurdevském jazyce.

Turecký premiér se kvůli průběhu dalších jednání s EU sejde na jednání v Bruselu v polovině ledna

s předsedou Komise Barroso a čelním představitelem pro bezpečnostní politiku Solanou. Premiér zdůraznil, že by jeho země neměla mít jiné vyjednávací podmínky než země ostatní.

2.6 VNĚJŠÍ VZTAHY EU

Blízký východ – konflikt v Gaze

Další výzvu v oblasti vnějších vztahů EU představovala pro české předsednictví vysoce citlivá a komplikovaná otázka konfliktu v Gaze, který po zahájení izraelské operace znovu propukl krátce před koncem roku 2008.

Mise českého předsednictví

ČR se jako předsednická země angažovala prostřednictvím mise vedené ministrem zahraničí Karlem Schwarzenbergem a české předsednictví vydalo také oficiální stanovisko vyzývající k ukončení konfliktu v Gaze.

Rezoluce Evropského parlamentu

EU se v rovině politických proklamací či jednání angažovala také prostřednictvím dalších svých institucí či zástupců.

Evropský parlament, který vyslal do pásma Gazy také delegaci svých 8 poslanců, na svém plenárním zasedání 15. ledna přijal z iniciativy jednotlivých zastoupených frakcí rezoluci k současné situaci v Gaze.

Dokument podobně jako oficiální prohlášení českého předsednictví vyzývá k uzavření okamžitého a trvalého příměří, ukončení jek raketového ostřelování izraelského území ze strany Hamasu, tak i ukončení izraelské pozemní operace v pásma Gazy. Zároveň vyzývá k ukončení blokády pásma Gazy a umožnění přístupu organizací zabývajících se humanitární pomocí a také mezinárodního tisku do oblasti. Rezoluce EP se odvolává na rezoluci OSN vydanou 8. ledna.

Při přípravě rezoluce byla ovšem zvažována i varianta aktivace čl. 2 asociační smlouvy mezi EU a Izraelem (Izrael je zařazen do politiky sousedství, s EU má podepsanu asociační dohodu coby někdejší člen Barcelonského procesu), podle kterého může dojít ke zmrazení vzájemných vztahů v případě, že se smluvní strana dopustí porušování lidských práv.

Takovou variantu podporovaly frakce socialistů (PES), liberálů (ALDE), Zelených a komunistů (GUE). Proti se postavila největší pravicová frakce EPP-ED a frakce nezávislých pro Evropu národů (UEN).

Český ministr zahraničí Schwarzenberg v souvislosti s diskusí v EP připomenul dohodu o dalším prohlubování vzájemných vztahů, kterou EU s Izraelem uzavřela v červnu 2008 na mezivládní úrovni, kterou může změnit pouze jednomyslné rozhodnutí zástupců všech členských států.

EP tedy vzhledem ke svým pravomocem v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky nemá kompetence k takovému rozhodnutí.

Další vývoj konfliktu

Jednostranné zastavení bojů bylo nakonec těsně před uzávěrkou monitoringu ohlášeno izraelskou stranou s platností od jedné hodiny ranní 18. ledna. Izrael tak reagoval na příměří vyhlášené ze strany hnutí Hamas. Nové útoky izraelského letectva a raketové útoky Hamasu však přesto pokračovaly, lze tak očekávat, že se obě strany budou obviňovat z porušování příměří. Izrael reagoval pohrůzkou, že v případě porušování příměří ze strany Hamasu je připraven k obnově ofenzivy.

Role předsednictví ve vnějších vztazích EU

Z hlediska českého předsednictví se jedná nepochybně o složitý diplomatický problém vzhledem ke komplikovanosti celé kauzy. Jde o další z dokladů toho, do jaké míry stoupá v současnosti význam diplomatické úlohy předsednictví. Vzhledem k rozsáhlým vnějším vazbám EU, které dnes například prostřednictvím politiky sousedství zahrnují velkou část postsovětského prostoru, severní Afriku i Blízký východ, se od předsednické země očekává, že bude působit v případě krizové a konfliktní situace jako prostředník také v těchto případech. V případě prostřednické, negociační a moderační role předsednictví v komunitární oblasti je možnost předsednické země ovlivnit projednávaná témata značně omezená a program témat předvídatelný (vzhledem k legislativnímu monopolu Komise v oblasti vnitřního trhu a dnes již i v rozšiřujícím se spektru otázek spadajících do někdejšího pilíře justice a vnitra je agenda do značné míry dána legislativním programem Komise a v současnosti i územ dlouhodobého společného programu tří po sobě následujících předsednictví). Dochází tak spíše jen ke změně důrazu na některá témata s ohledem na preference předsedající země či její vládní reprezentace.

V oblasti vnějších vztahů naproti tomu jsou nároky kladené na předsednickou zemi mnohem větší, role předsednického státu podstatně viditelnější a skladba témat méně předvídatelná, protože souvisí pochopitelně i s aktuálním děním, jak explicitně dokládá i dosavadní průběh českého předsednictví. Vzhledem k jeho zaháje-

ní dvěma náročnými kauzami, z nichž jedna se týká vnějších vztahů v politické rovině (blízko-východní konflikt), druhá vnějších obchodních vztahů, které získávají (geo)politické konotace (plynová krize), byl start českého předsednictví médií označován jako „ostrý“. Například v německých médiích (Deutsche Welle) se objevila kritika současného stavu a poukazy na nutnost urychleného přijetí Lisabonské smlouvy, která snímá z předsednické země břemeno reprezentanta vnější politiky a diplomacie EU (posílením funkce Vysokého představitele EU pro SZBP) a zároveň zajišťuje permanentní a čitelné vnější zastoupení EU.

Je ovšem otázkou, do jaké míry je tento stav žádoucí, vezmeme-li v úvahu, že také v řešení jednotlivých problémů vnějších vztahů se negativním, ale i pozitivním způsobem projevují preference a dlouhodobé diplomatické zkušenosti té které předsednické země. Dosavadní angažmá českého předsednictví v kauze rusko-ukrajinského konfliktu bylo oceňováno i z důvodu dlouhodobé zkušenosti české diplomacie (dané geopolitickou a historickou realitou) s oblastí postsovětského prostoru, což vedlo i k volbě východní Evropy jako jedné z priorit českého předsednictví v oblasti vnějších vztahů EU (po předsednictví francouzském, které zájem EU obracelo prostřednictvím projektu Unie pro Středomoří spíše na jih a Blízký východ; prezident Sarkozy konec konců paralelně se Schwarzenbergovou misí podnikl vlastní cestu po Blízkém východě, zřejmě ve snaze neztratit ze zřetele dění v této prioritní oblasti).

Je proto otázkou, do jaké míry by EU prospěla centralizace v oblasti vnějších vztahů, včetně volby priorit, namísto současného prostoru poskytnutého artikulací více dimenzí vnější politiky EU ze strany předsednických států, v závislosti na jejich dlouhodobé preferenci (viz např. německé předsednictví a jeho iniciativy ve východní dimenzi politiky sousedství včetně energetické oblasti apod.). Faktické zřízení funkce ministra zahraničí EU předsedajícího Radě pro zahraniční věci navíc odděluje tuto dimenzi předsednictví od předsednictví Rady pro všeobecné záležitosti (zde mají opět předsedat rotující členské státy po půlroce) To může v praxi naopak znamenat další negociační komplikaci a roztříštěnost hlasů EU u témat, kde obchodně-ekonomický rozměr dotýkající se oblasti vnitřního trhu úzce souvisí s vnějšími vztahy v politické rovině – modelovým příkladem může být energetika.

2.7 ZEMĚDĚLSTVÍ

Kvalita potravin

Vzhledem k nalezení politické shody na podobě střednědobé revize SZP (Health Check) již na listopadovém zasedání Rady ministrů pro zemědělství a rybolov neprobíhalo její předvánoční jednání ve dnech 18. – 19. prosince v nervózní atmosféře, která je typická tehdy, snaží-li se EU vyřešit do konce roku případ komplikovaného či nekonsensuálního legislativního návrhu (např. v roce 2007 při předvánočním jednání o politické dohodě stran reformy společného trhu s vínem). Hlavním tématem byla tentokrát druhá tematická oblast: rybolov a politická shoda na rybářských kvótách pro rok 2009, tedy téma ležící stranou bezprostředního zájmu ČR.

Zelená kniha o kvalitě zemědělských produktů

Ryze zemědělská debata se týkala diskuse o nových nelegislativních návrzích týkajících se kvality potravin, o nichž v tomto roce ještě uslyšíme. Především je to tzv. Zelená kniha o kvalitě zemědělských výrobků, která může do budoucna iniciovat řadu nových důležitých norem v této oblasti.

Komise vyhlásila na toto téma veřejnou konzultaci a české předsednictví naplánovalo na březen do Prahy konferenci, která se bude tématem kvality zemědělských produktů zabývat.

Návrh nařízení týkající se povoleného množství reziduí v potravinách živočišného původu

Z podobné oblasti je také již konkrétní návrh nařízení týkající se povoleného množství reziduí v potravinách živočišného původu, kterým se mění stávající nařízení z roku 1990 (Nařízení (EHS) č. 2377/90), k němuž Rada přijala společnou pozici. Návrh se týká především limitů na stopy veterinárně používaných farmak v produktech živočišné výroby.

V té souvislosti působí zajímavě zpráva, podle níž ruské ministerstvo zemědělství 14. ledna zveřejnilo seznam 35 podniků (jatk a masokombináty), jejichž masnou produkci Rusko zakázalo dovážet z EU. Tentokrát se tedy ruská kritika produkčních parametrů masných provozů v EU neomezuje na Polsko (Rusko vedlo s EU v roce 2007 spor o embargu uvaleném na dovoz některých druhů masa a masných výrobků z Polska poté, co byly zjištěny nesrovnalosti ohledně korespondence údajů o výrobě příslušných produktů se skutečností; Polsko v té době interpretovalo tento spor jako do značné míry politický, což se promítlo i do polské reakce na návrh podoby budoucí smlouvy o partnerství a spo-

lupráci mezi EU a Ruskem). Ruské ministerstvo zemědělství provádělo průzkumy i v dalších členských zemích, v USA, Austrálii, na Novém Zélandě a v některých zemích Latinské Ameriky.

Mezi 35 provozovny, jejichž výrobkům Rusko odebralo licenci pro vývoz, je 16 nizozemských, 5 německých a 14 francouzských. Podle retrospektivní analýzy, které byly podrobeny dovozy masa a masných výrobků do Ruska během roku 2007 byla ve výrobcích z EU mimo jiné zjištěna rezidua veterinárních farmak a pesticidů v množství, která neodpovídají v Rusku povoleným limitům.

Je ovšem otázkou, do jaké míry jde v tomto asertivním přístupu ruské strany především o ochranu ruského trhu, vzhledem k tomu, že pro rok 2009 zavedla RF nové dovozní kvóty na maso a zvýšila vstupní cla za zboží překračující tyto kvóty, a to i vůči EU. To je v rozporu také s pravidly pro obchod se zemědělskými výrobky, jež nastavuje WTO (RF přitom o vstup do WTO dlouhodobě usiluje). Lze k tomu dodat, že EU se bezpečnostními pravidly dovozu zemědělských a potravinářských produktů zabývá také, naposledy právě na předvánoční Radě ministrů. V této souvislosti lze ruský krok považovat také za delší dobu připravovanou reakci a jakýsi „souboj“ s pravidly vnitřního trhu, jež vytvářejí komunitární preferenci v časech liberalizace světového obchodu jinými prostředky (ochrana spotřebitele). Vnější aktér se tak s nimi pokouší bojovat jeho vlastními i tradičními zbraněmi (vzhledem k pozici Ruska mimo WTO).

Ovoce do škol

Na posledním zasedání v roce 2008 Rada také přijala rozhodnutí o implementaci programu poskytování ovoce a zeleniny zdarma do škol.

Legislativní pozadí

Tuto aktivitu předjímal již reforma společného trhu s ovocem a zeleninou, která měla za cíl nejen přizpůsobení příslušné oblasti pravidlům jednotné platby a úpravu pravidel fungování produkčních organizací, ale chtěla si také poradit s nízkou úrovní konzumace ovoce a zeleniny v EU. Ta zaostává za produkcí i doporučenou denní dávkou Světové zdravotnické organizace (WHO; parametry splňují dle statistik pouze Řecko a Itálie) a napomáhá přetlaku nabídky čerstvé zeleniny, která se projevuje i v záporné bilanci obchodu s OaZ, již pociťuje také ČR.

Jednou z cest, jak zvýšit spotřebu ovoce a zeleniny v EU a jejich přebytků je i schéma dodávek části produkce stažené z trhu do škol (původně mělo jít

i o výchovná, nápravná a sociální zařízení). EU měla podle původního návrhu financovat tyto programy v plné výši, ale pouze do 5% podílu na celkové produkci uvedené na trh příslušnou produkční organizací. Celkem bylo na tento program vyčleněno 48 mil. € na šestileté období.

Technické parametry implementace programu měly být upřesněny na základě návrhu Komise. Některé členské státy, včetně ČR se přitom ohrazovaly vůči vysoké míře spolufinancování, kterou Komise požaduje po členských státech. Ke konečnému rozhodnutí o spuštění programu proto Rada dospěla až v prosinci.

Parametry programu

Cílovou skupinu, na niž se program zaměřuje, tvoří děti mladšího školního věku od 6 do 10 let, ale je na libovůli členských států, zda se rozhodnou program rozšířit i na školky, předškolní zařízení či naopak také na školy poskytující vyšší vzdělání.

Při jakémkoli „upgradu“ základního programu však členský stát musí počítat s dorovnáním prostředků na dodatečné náklady z národních zdrojů.

Je také na volbě členského státu, zda se rozhodne vykřít nabídku čerstvým či zpracovaným ovocem a zeleninou či kombinací obojího.

Zahrnuty jsou i banány, které na trhu s ovocem a zeleninou představují specifickou a citlivou komoditu. Členské státy jsou však důrazně vyzývány k tomu, aby využívaly produkce Společenství a při-

způsobovaly nabídku „sezóně, dostupnosti produktů a environmentálním ohledům“.

Ke značnému navýšení došlo u prostředků vyčleněných na financování programu z rozpočtu Společenství. Na jeden školní rok má být celkem pro EU-27 poskytnuta částka 90 mil. €, každý účastnický stát má přitom zaručeno minimálně 175 000 €. Přesto každý z jednotlivých programů musí být ještě minimálně z 50% spolufinancován ze strany členského státu (u regionů soudržnosti a „odlehklých“ regionů je to povinnost spolufinancovat alespoň z 25%, v ČR se tedy tyto zvýhodněné podmínky týkají všech regionů kromě Prahy).

Členské státy si přitom mohou vzít na pomoc pro spolufinancování programů privátního sponzora. Peníze nemohou být dodatečně použity na spolufinancování žádného dosavadního podobného programu, který by členské země již využívaly, maximálně v případě jeho rozšíření.

Program má být podle těchto pravidel, jimž musí členské státy přizpůsobit své národní programy „ovoce do škol“, spuštěn od školního roku 2009/2010.

V srpnu 2012, tedy před ukončením stávající sedmileté finanční periody, v jejímž rámci je program financován, má Komise předložit evaluační zprávu Radě a EP o jejím úspěchu v jednotlivých členských státech a také o tom, jaký efekt měl program na nabídku a poptávku ovoce a zeleniny v rámci vnitřního zemědělského trhu EU.

III. PŘEHLED KLÍČOVÝCH HLASOVÁNÍ EP A HLASOVÁNÍ SKUPINY ODS V EP¹

Plenární zasedání ve dnech 12. – 15. ledna 2009

Projednávaný návrh	Datum hlasování pléna	Výsledek hlasování						Poznámky
		Pro		Proti		Zdrželi se hlasování		
		Celkem	ODS v EP	Celkem	ODS v EP	Celkem	ODS v EP	
Belderova zpráva týkající se obchodních a hospodářských vztahů s oblastí západního Balkánu (A6-0489/2008) – závěrečná rezoluce ke zprávě	13. ledna 2009	522	6	12	0	15	0	3 posl. ODS nepřítomni
Zpráva McGuinnessové týkající se Společné zemědělské politiky a potravinového zabezpečení světa (A6-0505/2008) – závěrečná rezoluce ke zprávě	13. ledna 2009	482	0	24	0	59	5	4 posl. ODS nepřítomni
Klinzova zpráva týkající se subjektů kolektivního investování do převoditelných cenných papírů (SKIPCP) (A6-0497/2008) – závěrečná rezoluce ke zprávě	13. ledna 2009	589	7	28	1	38	0	1 posl. ODS nepřítomen
Coelhova zpráva týkající se bezpečnostních a biometrických prvků v cestovních pasech a cestovních dokladech (A6-0500/2008) – závěrečná rezoluce ke zprávě	14. ledna 2009	594	7	51	0	37	0	2 posl. ODS nepřítomni
Schlyterova zpráva týkající se nebezpečných látek a přípravků (dichlormethan)(A6-0341/2008) – závěrečná rezoluce ke zprávě	14. ledna 2009	674	8	17	0	8	0	1 posl. ODS nepřítomen
Cataniova zpráva týkající se situace v oblasti základních práv v Evropské unii (2004–2008) (A6-0479/2008) – závěrečná rezoluce ke zprávě	14. ledna 2009	401	3	220	5	67	1	-
Cappatova zpráva týkající se přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise (A6-0459/2008) – závěrečná rezoluce ke zprávě	14. ledna 2009	355	0	195	8	18	0	1 posl. ODS nepřítomen
Mathieuova zpráva týkající se rozpočtové kontroly fondů EU určených Afghánistánu (A6-0488/2008) – závěrečná rezoluce ke zprávě	15. ledna 2009	550	8	5	0	25	0	1 posl. ODS nepřítomen

¹ Přehled obsahuje pouze ta hlasování, při nichž poslanci hlasovali na vyžádání po jménech.

IV. SLOVNÍČEK

Agenda 2000

Všeobecný dokument z roku 1997 o rozšíření EU, reformě společných politik a o budoucím finančním rámci Unie po 31. prosinci 1999. Součástí Agendy 2000 byly posudky Komise na země, které se v té době ucházely o členství v EU.

Blokační menšina

Pojem související s hlasováním v Radě. Tzv. Ioanninský kompromis z roku 1994 blokační menšinu vymezuje v rozmezí 25–30% hlasů v Radě. V současné EU-27 je stanovena na 91 hlasů, které jsou zapotřebí, aby členské státy v Radě nepodpořily projednávaný návrh.

Cross-compliance

Také „křížová shoda“. Vyžaduje, aby zemědělci dodržovali při hospodaření předepsané legislativní požadavky týkající se ochrany životního prostředí, zdraví zvířat apod. Uplatňuje se u zemědělců, kteří jsou příjemci tzv. přímých plateb. Pokud podmínky nedodrží, mohou jim být tyto platby sníženy nebo zrušeny.

Dohodovací řízení

Také smířčí řízení. Fáze spolurozhodovací procedury, kterou Rada a EP zahajují v případě, že při projednávání návrhu legislativy nedospěly ke vzájemné shodě. Dohodovacího řízení se účastní zástupci obou institucí. Jejich případný kompromis musí odsouhlasit Rada i EP.

Druhý pilíř

Agenda společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Iniciátorem aktivit jsou vedle Komise i členské státy. Rada zpravidla rozhoduje jednomyslně, EP je konzultován.

Finanční perspektiva

Víceletý finanční rámec EU, který je přijímán ve formě meziinstitucionální dohody mezi Komisí, Evropským parlamentem a Radou. Finanční perspektiva stanovuje rozpočtové priority EU na střednědobé období a nastavuje každoroční výdajové stropy pro každou z nich.

Hlasování kvalifikovanou většinou (QMV)

Způsob hlasování v Radě, při němž jsou jednotlivým členským státům přiděleny hlasy podle jejich „váhy“. Při hlasování QMV se zpravidla naplňuje tzv. trojí většina – většina členských států, jež musejí reprezentovat alespoň 62% celkové populace EU a musejí disponovat alespoň 255 hlasy z celkových 345.

Klauzule passarelle

Také překlenovací klauzule. Princip obsažený mj. v tzv. evropské ústavě. Na jeho základě může po jednomyslném schválení Rady (v některých případech také na základě hlasování EP) dojít k trvalému přesunutí hlasování v určité oblasti z režimu jednomyslnosti do kvalifikované většiny. Úprava hlasování v Radě tedy nevyžaduje revizi primárního práva.

Komitologie

Souborné označení pro výbory, jimiž si Rada udržuje kontrolu nad Komisí ve věci pravomocí, které na ni delegovala.

Komunitární preference

Jeden ze základních principů společné zemědělské politiky EU. Podle této zásady mají členské státy spotřebovat primárně zemědělskou produkci z EU.

Lucemburský kompromis

Politická dohoda z roku 1966, podle které Rada v případě, že jsou dotčeny velmi důležité zájmy členského státu, nerozhoduje kvalifikovanou většinou, ale jednomyslně.

Nařízení

Jeden ze dvou typů norem, které jsou v EU přijímány nejčastěji. Nařízení jsou přímo účinná a přímo použitelná a po svém přijetí se stávají součástí práva členských států EU.

Primární právo

Také „ústavní“ právo ES/EU. Je reprezentováno především zakládajícími smlouvami, přičemž zahrnuje i všechny pozdější akty, které je mění: např. přístupové smlouvy, závazné protokoly ap.

První pilíř

Agenda jednotného trhu EU a aktivity (politiky), které na ni navazují. (Vše, co nespadá do druhého nebo třetího pilíře.) Komise má v prvním pilíři exkluzivní právo legislativní iniciativy, Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou, EP spolurozhoduje.

Sekundární právo

Suma právních norem tvořená akty přijímanými orgány ES/EU na základě primárního práva. Typicky se jedná o nařízení, směrnice, rozhodnutí, stanoviska a doporučení.

Směrnice

Jeden ze dvou typů norem, které jsou v EU přijímány nejčastěji. Směrnice jsou zpravidla závazné jen co do výsledku a vyžadují přijetí národního prováděcího předpisu.

Spolurozhodování

Nejpoužívanější legislativní procedura v EU. Při spolurozhodování se na přijímání norem podílí rovným dílem Rada i EP.

Subsidiarita

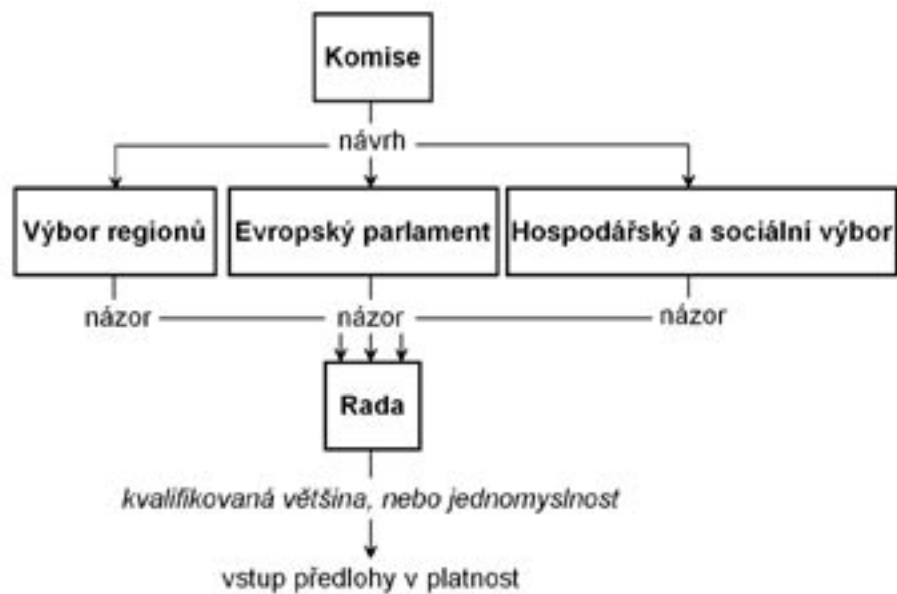
Jeden ze základních principů EU. Podle principu subsidiarity se mají nezbytná rozhodnutí a normy přijímat na té úrovni, která je pro to nejvhodnější.

Třetí pilíř

Agenda spolupráce v oblasti justice a vnitra. Iniciátorem aktivit jsou vedle Komise i členské státy. Rada zpravidla rozhoduje jednomyslně, EP je konzultován.

V. SCHÉMATA ROZHODOVACÍCH PROCEDUR

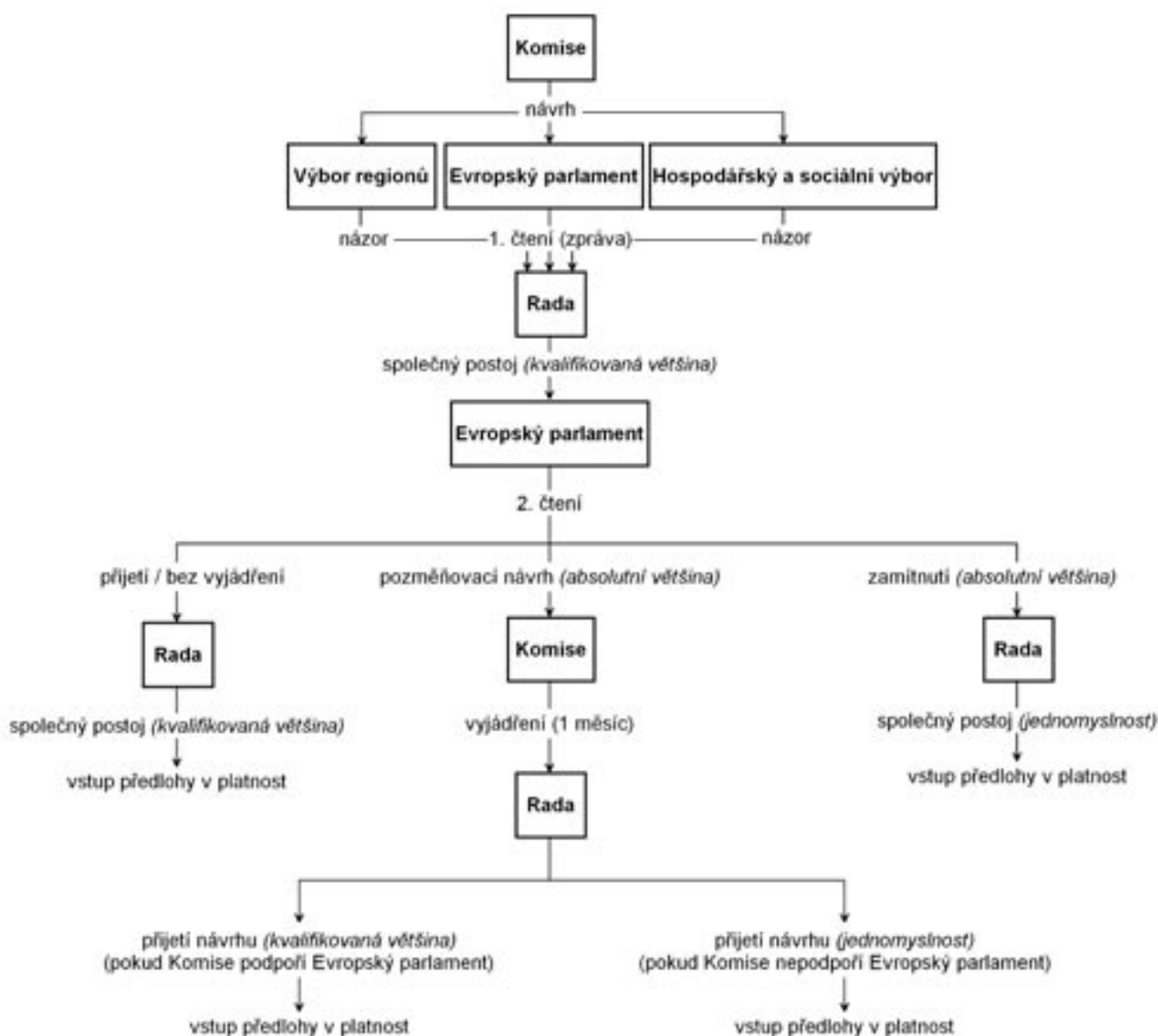
Schéma konzultační procedury

Poznámky

1. Komise může svůj návrh z projednávání kdykoli stáhnout.
2. Standardní lhůta pro jednotlivé kroky není stanovena.
3. Uvedené schéma je jen orientační.

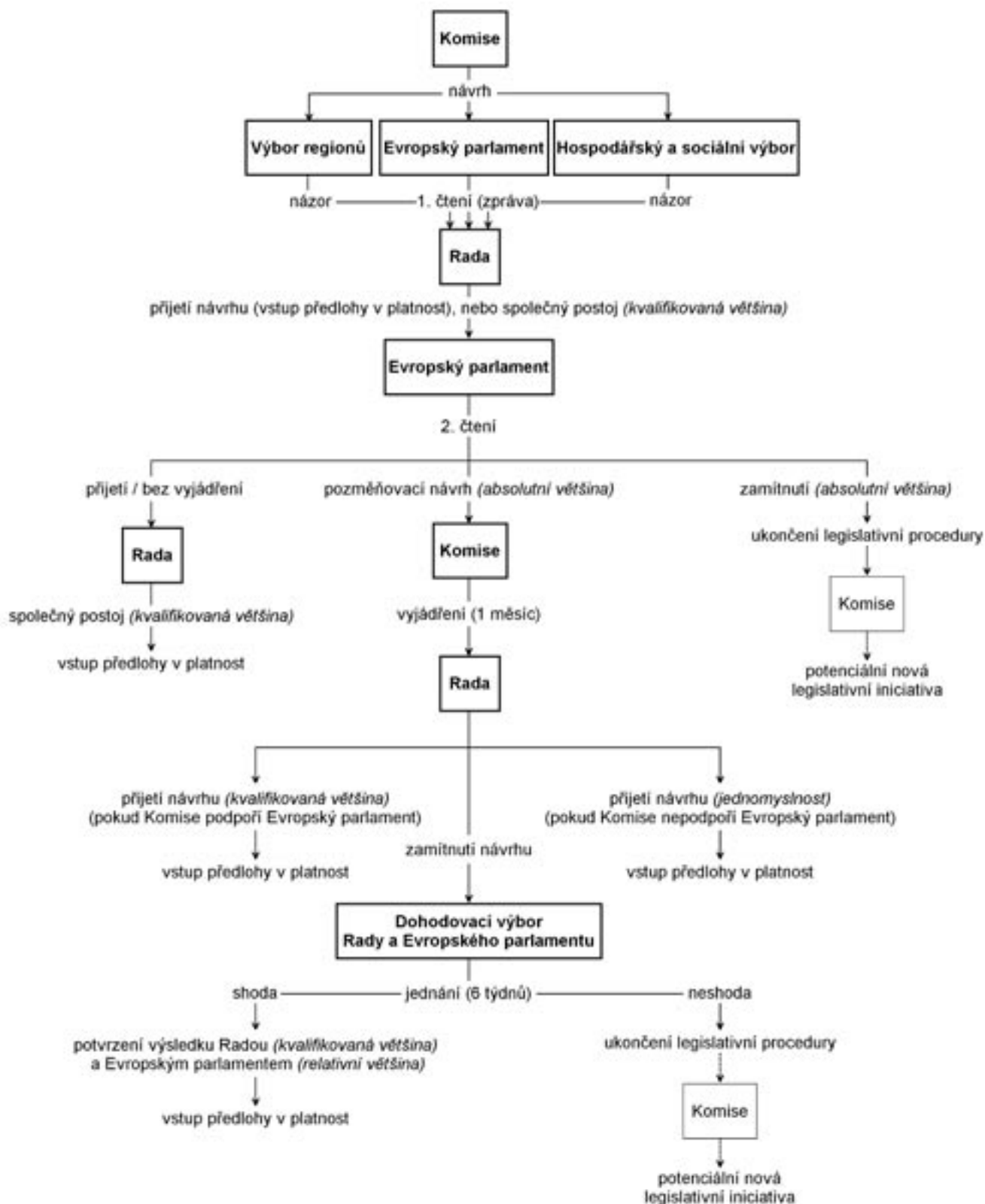
Schéma procedury spolupráce

Poznámky

1. V případě nesplnění požadovaných podmínek legislativního procesu (a v případě neexistence alternativního postupu) projednávání návrhu končí.
2. Komise může svůj návrh z projednávání kdykoli stáhnout.
3. Standardní lhůta pro jednotlivé kroky činí tři měsíce (není-li uvedeno jinak). Po dohodě Rady a Evropského parlamentu ji lze prodloužit o třetinu.
4. Procedura se vyznačuje intenzivní komunikací mezi jednotlivými zainteresovanými aktéry. Uvedené schéma je jen orientační.

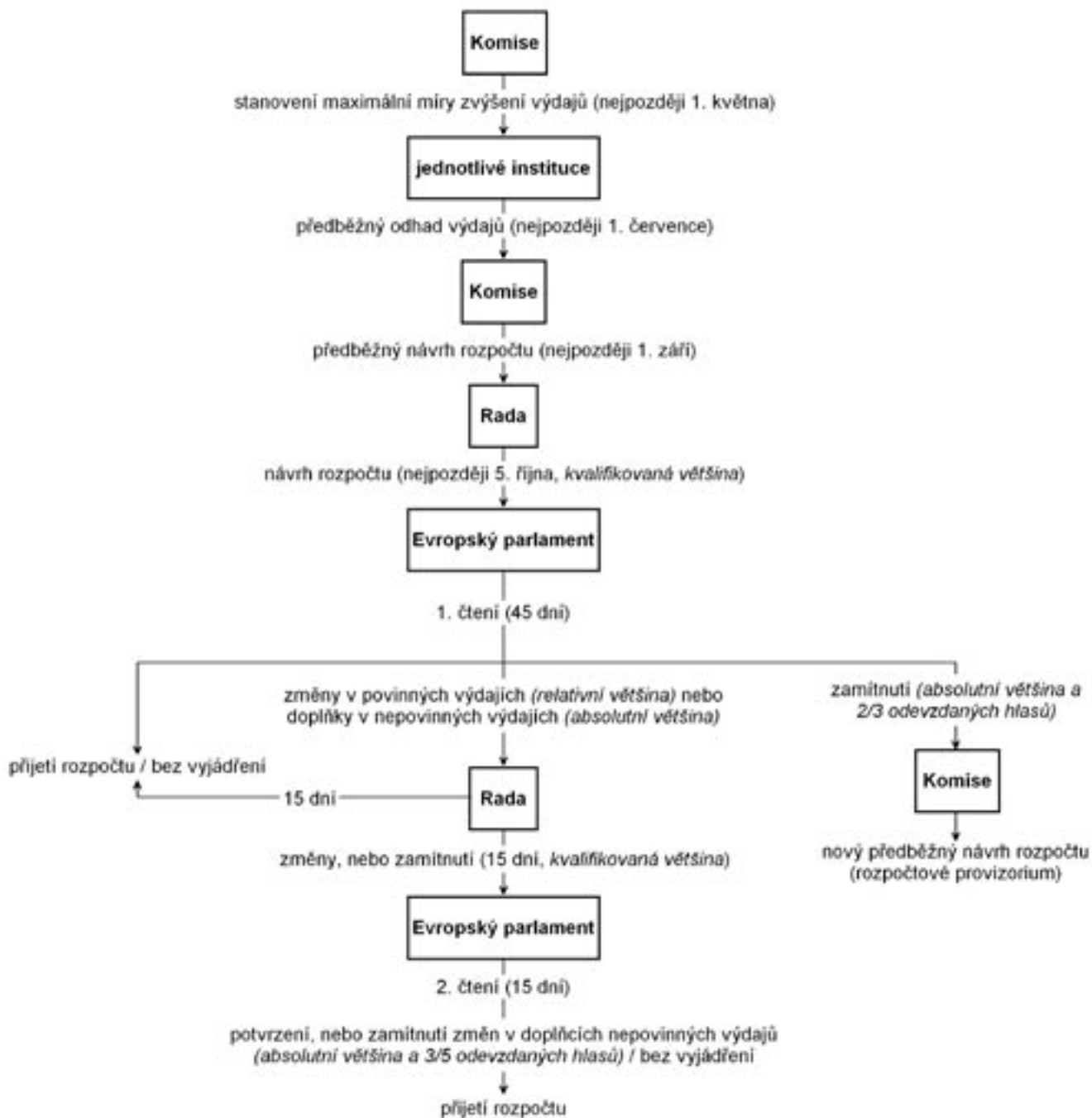
Schéma spolurozhodovací procedury

Poznámky

1. V případě nesplnění požadovaných podmínek legislativního procesu (a v případě neexistence alternativního postupu) projednávání návrhu končí.
2. Komise může svůj návrh z projednávání kdykoli stáhnout.
3. Standardní lhůta pro jednotlivé kroky činí tři měsíce (není-li uvedeno jinak). Po dohodě Rady a Evropského parlamentu ji lze prodloužit o třetinu.
4. Procedura se vyznačuje intenzivní komunikací mezi jednotlivými zainteresovanými aktéry. Uvedené schéma je jen orientační.

Schéma rozpočtové procedury

Poznámky

1. Procedura se vyznačuje intenzivní komunikací mezi jednotlivými zainteresovanými aktéry. Uvedené schéma je jen orientační.